

تصویر ابو عبد الرحمن الکوردی

پرنو س

غائب نوری

نوروی

۱۳۸۹-۲۵۸۱

۱۹۶۹

طاہر
صالح

له چاپه مه نیه کانی

کتیب فروشی سیدیان

له مه هاباد

رینوس

پستوئیه تی، نوسینی کوردی

دانه
طاهر صادق

۱۳۸۹ سالی ۱۹۶۹

۳۵۸۱

چاپخانه‌ی شمال - کهرکوک

طبع سواطه وزارت الثقافة والاعلام في ۱۰/۱۰/۱۹۶۹

پیشکش

پیشکش بن

- ❖ بهو گیان پاکانی که زمانه‌کی خویان خوش نه‌ونت .
- ❖ بهو تیکوشمره دل‌وزانه‌ی همیشه ماندون یو بهرز کردنه‌وی زمانه‌گیان .
- ❖ بهو به ریزانه‌ی هست نه‌کین و نه‌زانن که نرخی نه‌توه به نرخی زمانه‌ویه .
- ❖ بهو نه‌و جه‌وانانه‌ی که هژدار و تاوانبار نین له فیر نه‌یونی زمانه‌ی دایک و باوکیان .

کمرکوک ۱۹۶۹/۱۲/۲۵ - طاهر صادق

تکا

یو دانلنی نم چهند لاپره‌یه همو هنیز و توانایی خومان تیا به کار هیانوه له‌گه‌ل نه‌وش گومانی تیدا نیه که هه‌له و کم و کورتیشی زوره به‌لام هر چو‌نیک یت داوای بورین نه‌کین له خوشک و برا به ریزه‌کانی خوینده‌وار وتیکه‌یشتو لهو بابته‌توه . وه‌تا‌گادارمان به‌رمون لهو شو‌یتانه‌ی که تیدا به هه‌له چوین یو راست کردنه‌وی گهر جاری دووه‌م له چاپمان داوه .

نبی :- پته‌کانی نیشانه‌داریان زور کمه له بهر نه‌وه داوای بورین نه‌کین .

پيشه كى

بىن گومان زمانى كوردى لەو زمانانەيە كە زۆر دوا (۱) كەوتۈۋە لەگەل ئەۋەش .
جىي سەير و سەر سورمانە . كە بەم جۆرە ماۋەتەۋە چۈنكە بۇ خۇش كىردن و رىك
ستىن و پىشكەۋتى ھىچ جۆرە دەسكارىيەك و خىزمەتەك نە كراۋە . نەنيا پاش سالى
۱۹۲۰ بەرە بەرە دەست . كرا بە كىردنەۋە قوتايخانە سەرەتايى لە كوردستانى
غىراقدا ھەر لە لىۋاي ھەولير و سولەيمانى بە كوردى خويىندى بۇ ئەۋ ئامانجەش چەند
پەراۋىيەك ۋەركىر درا بۇ كوردى بە داخەۋە ئەۋ جولانەۋەش ھەتا سەر نە بو وردە
وردە روى كىردە كىرى و چك يون .

لە ماۋەي پەنجا سالەۋە تا تىمىرۇ بە ھەمىۋى چەند سەد پەراۋىيەكى كوردى بلاۋ
و لە چاپ دراۋە كە بە سالىك دە چاپ كراۋ كەمىك كەمىر يان پىر تەكەك ، ئايا
بەۋە چى نەگوتىت ؟

كە نىمە لە روزگارى پىشكىنى ئىستىرەكلن و چۈنە ناۋ مانىگە ئەزىن .
ھەر لەۋ ماۋە دور و درىزەۋە تاكو ئىستا دە پازدە گۇقار و رۇۋنامەي كوردى
بلاۋ بویتەۋە بە ھەر چوار سال گۇقارىك يان رۇۋنامەيەك دەرچۈۋە تەسنى ھەر يەك
لە ۋانەش ۋەك كىزى مېۋە كورت و زو بە سەر چۈۋە و داخراۋە ئەنجا بە ھەر چى
ھۇيەك يىت .

لەگەل ئەۋانەي كە باسشىمان كىرد ھۈنەر مەندەكانى ھەلبەتتەي كوردى مەردانە
ھۇنراۋەيان بە كوردى دانائە لە كۆنەۋە تا نەم گانە كە ئەۋەش جىي لاف و شابانى
شانازىيە ھەتا ھەتايى .

(۱). دوا كەۋتۈپىن بە كۆپرەي زمانەكانى زندو نەك زمانى فارس و توركى .

له بابەت سەرچاوه و فەرهنهنگ (١) و ریزمان (٢) و پراوی زۆر بن مایه و ههزارین .

خو کۆزمان تا ئهم کاته ههست و جولهی نیه ، چاوه نواری لیه و پاش نهکەین .
پاش نهو ههمو کهم و کورنیه بۆ نویسی کوردی رینوسیکی دامهزراوو چهسپاوی

(١) زمانه زیندوووهکل ژماره ی فەرهنهنگهکانیان گهیشته (١٥٠٠) فەرهنهنگ بهلام به ناوی فەرهنهنگی کوردی تا ئیمرو دوازده فەرهنهنگ ههیه .

- فەرهنهنگی نهو بههار دانهری احمدی خانی بریتیه له چهند لا پهره بهك .
- احمدی دانهری شیخ معروفی نۆدی ، نهوش چهند لا پهره بهك .
- فەرهنهنگی جنرال دانهری ئوغۆستویا به بریتیه له ٨٤٢٨ وشه .
- الهدیه الحمیدیه دانهری یوسف ضیاء پاشایه ، کهم و کورتی زۆره وه کهبشه .
- فەرهنهنگی کوردی - ئینگلیزی دانهری میجر سۆنه نهوش زۆر نیه .
- رابهر دانهری گیو موکریانیه که بریتیه له ٤٠٠ لا پهری ناوهندی .
- مهردۆخی دانهری (آیه الله) کوردستانی ، که شکولی نوسراوه .
- فەرهنهنگی مههاباد دانهری گیو موکریانیه له کوردی بۆ عهرهیی ، ٨٠٠ لا پهره به .
- فەرهنهنگی خال دانهری شیخ محمیدی خال جزوی به کهم تا ییتی (ج) نوسراوه .
- فەرهنهنگا کوردی دانهری جگهرخوین زۆری ناوی گوند و شار و جیگایانه .
- فەرهنهنگی کوردی - ئینگلیزی دانهری توفیق وهبی و نهدمۆندس .
- فەرهنهنگی کوردی دانهری مراد ناو رهنگ له کوردی بو فارسی ههر ییتی تهلف و بن ٣٥٠ لا پهره به .

(٢) • صرف و نحوی کوردی دانهری مهلا سعید افتدی .

- قواعد اللغة الکوردیه دانهری توفیق وهبی بهگ .
- قواعدی زمانی کوردی دانهری نوری علی امین .
- ریزمان دانهری نوری علی امین .
- دهستورا زمانا کوردی دانهری جگهرخوین .
- ریزمان دانهری شیخ محمیدی خال و نوری علی امین .

بۇ دا نە نزاوہ ، ھەر کەس لە سەر یرو باوہری خۆی ئەروات ئەگەر راست
یت بان فری بە سەر راستیەوہ نە ییت .

زۆر وا ئەنوسن آو ، آزا ، آسان ، لە بانێ ئاو ئازا ، ئاسان . یا ئەنوسن مراوی
کوردیی ، گەردیی بە دو [ی] لە بانێ بنوسریت مراوی ، کوردی گەردی .
یا ئە نوسن [گوناه] « ۳ » کە ئەم نوسنە ئەک لە کوردی لە عەرەیش ھەر ھەلە بە
چونکە ئەم جۆرە [ھ] بە نا کەوێتە دوایی وشەوہ . یا زۆر وشە بە دو [و] ئەنوسن
بە یی پیویت .

لیرەدا مەیش بە پیوستم زانی کە ئەم چەند تیپیانە ی خۆم چاپ و بلاو
بکەمەوہ بە ئومیدی سود و کەلک وەرگرتن .

« ۳ » گوناه - گوناح بە کوردی ئاوانباری . وشە ی گوناه - گوناح لە « جناح »
وەرگیراوہ .

لە فارسی ئەیت گوناه . پەناہ - شاہ - سیاه بەلام لە کوردیسا نە وا ھەل
ئەکەوێ وە نە ئەم چەشتە (ھ) بە ئەکەوێتە دوایی وشەوہ

میزوی پیتەکانی عەرەبی

لە بەر هەوی کە ئیمە بە پیتەکانی عەرەبی ئەنوسین یووێستە کەمبەك لە بنج و بناوانی ئەم پیتانە بزانین . بێ گومان میزوی نویسی عەرەبی و پیتەکانی گەلێ ئالۆز و باش روون نە بویتەوه ، هەندئێ لە پشۆرەکانی زمان زان ئەلێن سەر چاوهی نویسی عەرەبی پەك لە مانەبە سریان ، فەنیقی [نویسی ئارامیەکان] ، عیبری ، میساری [نویسی بابلیەکان] هیرۆغلیفی [نویسی فرەهونەکانی مصرە] .

عەرەبی یەمەن لە کۆنەوه بە نویسی [مەسەد] وه عەرەبی شام بە نویسی فەنیقی وه عەرەبی حجاز بە نویسی سریانیان نویسه کە ئابنی ئیسلام پەیدا بو قورتانی پیرۆز بە نویسی کوفی نوسراوه ، ئەو نویسنەش زۆر دەسکاری تیدا کراوه بۆ ریک و جوانی تاکو گەشتوتە پلەوی تێمرو هەر وه هاش سەر و بۆر و ژیر و شەدده و هەمزە و خالەکان بۆ پیتەکان دانرا لەلایەن مامۆستای بەکەم [أبو اسود الدؤلی] و [نصیر بن عاصم] و [یحیی بن یعمر] و [خلیل بن احمد] .

باش ماوهیەك نویسی [نسخ] و [ثلث] و [رقعه] و [دیوان] و [عری] و فارسی پەیدا بو کە ئەو نویسانە لەو پەری جوانیەوه بە .

پیتھکانی عەرەبی

پیتھکانی عەرەبی ژمارەیان ۲۸ پیتھ : ا . ب . ت . ث . ج . ح . خ . د . ذ . ر . ز . س . ش . ص . ض . ط . ظ . ع . غ . ف . ق . ك . ل . م . ن . و . ه . ی .

❖ لەم ۲۸ پیتھ تەنیا ۲۱ پیت بۆ زمانی کوردی گونجا و دەستی داوه وەك ا . ب . ت . ج . ح . خ . د . ر . ز . س . ش . غ . ف . ق . ك . ل . م . ن . و . ه . ی .

بەلام بە هیچ چۆرەك ئەم حەوت پیتە خوارەوه بۆ نویسی کوردی و لەگەڵ زمانی کوردی نا گونجی وەك ث . ذ . ص . ض . ط . ظ . ع .

❖ پاش ئەوەی كە ۲۱ پیتی باس کراو وەرگیرا دیتر زۆر كەم و كورتی هەبە لە نویسی کوردی بۆ دزگار یون لەو تەگەرەیه. پێنج پیتی تریان پێك هینا بە لاسایی پێنج پیتی عەرەبیەوه وەك .

پیتی [پ] بە لاسایی پیتی [ب] .

پیتی [چ] بە لاسایی پیتی [ج] .

پیتی [ژ] بە لاسایی پیتی [ز] .

پیتی [ف] بە لاسایی پیتی [ف] .

پیتی [گ] بە لاسایی پیتی [ك] .

❖ لێره دا هەر چەند كە ژمارە ی پیتھکانی کوردی گەشتە ۲۶ پیت بەلام تەگەرە ی نویسن هشتا هەر ما چونكە نویسی کوردی چون لە زار دەر نەچرت واته نویسی بە ئاسانی وین ماندو بونی مێشك لە بەر ئەوه بە پێویست زانرا كە پێنج پیتی تر بە نیشانه حەن بە جی بکړیت وەك .

پیتی رنێ گران [ز] .

يېنى لامي قەلەو [ل] .

يېنى واوى كراوه [و] .

يېنى ھىي كز [ە] كە بەرامبەرى سەرە لە غەرەمى .

يېنى (ئ) ى خاۋ (ئ) .

❦ زۆر نىيە يىر لە [ئا] كراۋەتەۋە كە [ئا] نرخی دو پىتە ئەلفى كورت (ئ) ۋە

ئەلفى درېز [۱ ۱] بۇ كوردى ۋائەگونجى كە بنوسرىت ئاسن ئەك آسن . ئاسمان

ئەك آسمان ئازا ئەك آزا .

❦ لىرەدا شىۋەى كافى شىۋاۋ ھەيە ۋەك كىۋ . كىرد . كىژ ھەر چەند ۋىنەيەكى

نايەتى بۇ نە كىشراۋە .

ۋە ھەر ۋەھاش شىۋەى كافى شىۋاۋ ۋەك كىا . كىژ . ھەنگۈين . پىۋىستە ھەر

دو دەگك بە پىت دابىرىت .

ژماره‌ی پسته‌کانی کوردی

❖ ژماره‌ی پسته‌کانی کوردی ۲۴ پسته وهك ن . ا . ب . ت . پ . ج . ح . خ

چ . د . ر . ز . ز . ژ . س . ش . غ . ف . ق . ف . ك . گافی شیواو

ك . گافی شیواو . ل . ل . م . ن . و . ژ . ه . ه . ی . ئ .

❖ پسته‌کانی خالدار ژماره‌یان ۱۶ پسته به هه‌موی ۳۰ خالیان هه‌یه .

پتی ب . ج . خ . ز . غ . ف . ن هه‌ر به‌كه خاله‌کیان هه‌یه .

پتی ت . ق . ی . ژ . هه‌ر به‌كه دو خالیان هه‌یه .

پتی پ . ج . ز . ش . ف . هه‌ر به‌كه سێ خالیان هه‌یه ،

❖ پسته‌کانی نیشانه‌دار ژماره‌یان شمش پسته هه‌مویان نیشانه‌کیان نه‌كه‌وته سه‌ره‌وه ته‌نیا

پتی ری گران نیشانه‌كه‌ی له ژیره‌وه یی باشه‌وه تاكو له‌كه‌ل پتی [ز] یا پتی [ژ]

به هه‌له نه‌چین . پسته‌كان نه‌مانن :-

پتی گافی شیواو — نه‌می نیشانه‌به‌كه له سه‌ر پتی گافی ساده دا به‌ژی .

پتی گافی شیواو — نه‌می نیشانه‌به‌كه له سه‌ر پتی گافی ساده دا به‌ژی .

پتی لای قه‌لمو [ل] .

پتی واوی گراوه [و] .

پتی [ئ] خاو [ئ] .

پتی ری گران [ز] لهم چاپخانه‌یه نیشانه‌ی نه‌م پسته كه‌وته‌وه سه‌ره‌وه .

نمایی :- پتی [ح] له کوردی. زۆر کم به کار نه‌هێزیت نه‌توانین له باتی لهم

پسته پتی [ه] به کار به‌ینین .

وه پتی [غ] هه‌ر به‌م جوهره‌یه نه‌توانین پتی [خ] له باتیان به

کار به‌ینین .

پیتەکانی شیوه پیک چو

پیتەکانی شیوه لیک نیریک ژمارەیان دوازدە جوتە

- ۱— پیتی ئەلفی کورت [ئ] وە ئەلفی درێژ [ا] وەك ئەو — ئاو
- ۲— پیتی « ب » وە پیتی « پ » وەك بار — پار
- ۳— پیتی « ت » وە پیتی « د » وەك بنیات — بنیاد
- ۴— پیتی « ج » وە پیتی « چ » وەك جاو — چاو
- ۵— پیتی « ح » وە پیتی « ه » وەك حەوت — هەوت
- ۶— پیتی « خ » وە پیتی « غ » وەك باخ — باغ
- ۷— پیتی « ز » وە پیتی « س » وەك نێگ — نیرگس
- ۸— پیتی « ژ » وە پیتی « ش » وەك هەژدە — هەشەدە
- ۹— پیتی « ف » وە پیتی « ف » وەك حەفدە — حەفدە
- ۱۰— پیتی « ق » وە پیتی « ک » وەك لق — لک
- ۱۱— پیتی « ک » وە پیتی « گ » وەك بەرک — بەرگ
- ۱۲— پیتی « ل » وە پیتی « ل » وەك مال — مال

خویندەرەوی پیتەکان

پیتەکان بە شیوەیەک تایبەتی کوردانە ئەخویندەرەو وە لە ژێرەووە چۆنەنی بە پیت و بە زنجیرە ئەنوسین .

ئەلف . ی . ئ . پ . ج . ح . خ . چ . د . ل . ز . ئ . س . ش . ن . ف . ق . ک . گ . ل . م . ن . و . ه . ی .

ناوی پسته کان

بۇ ئاسانى و ئاسىيەتە نا. پسته كانى وئە يىك چو كە زمارە بان ۱۶ پسته و ا له ژىرە وە ئەنوسرىت

۱- پىتى ئەلفى كورت وەك ئەو	۹- پىتى لایى لەر وەك مل
۲- پىتى ئەلفى درىژ وەك ناو	۱۰- پىتى لایى قەلەو وەك چل
۳- پىتى رنى سوك وەك درز	۱۱- پىتى واوى غوچاو وەك دور
۴- پىتى رىي گران وەك زەش	۱۲- پىتى واوى كراو وەك دۇم
۵- پىتى كانى سادە وەك كورد	۱۳- پىتى ھىنى سادە وەك ھاوار
۶- پىتى كانى شىواو وەك كىو	۱۴- پىتى ھىنى كز وەك رەز
۷- پىتى كانى سادە وەك گەورە	۱۵- پىتى [ى] كرز وەك زەوى
۸- پىتى كانى شىواو وەك كىز	۱۶- پىتى [ى] خاو وەك ھەوى

پسته كانى پىوئەندى

- لە كوردى پسته كانى پىوئەندى سىتە پىتى (و) و (ش) و (ى - ش)
- (۱) پىتى (و) وەك دار و بەرد . باوك و دايك . چالاک و ئازا .
- (۲) پىتى (ش) وەك رو - روش . دۆ - دۆش . كەزى - كەزىش .
- (۳) دو پىتى (ى - ش) وەك گوند - گوندىش . باغ - باغىش . چەك - چەكىش

پسته كانى لىوى

زمارە پىتى كانى لىوى لە كوردىدا شەش پىتى وەك

ب . پ . ف . م . و .

(۱) پىتى پىوئەندى [عطف]

تهرازو کردنی پتہ کان

گشتی پته‌گانی کوردی خوینده‌وه‌یان به ده ریز تهرازو نه‌کری

- ۱ — تہلف
۲ — پین . تین . پن . حن . حن . رن . زن . زن . فن . فن . من . ی .
۳ — جیم . جیم . میم
۴ — دال
۵ — سین . شین
۶ — غہین
۷ — قاف . کاف . گاف
۸ — لام
۹ — نون
۱۰ — واو

(پتہ کانی فورگی (۱))

له عهده یی شمس یی هه به که بیان نه گوئی یی کل فورگی وهك

ف . ر . خ . ع . غ . ه .

ليڊه دا جي سر سورمانه كه يتي [ق] و [ك] به يتي قورگي نه ڏمير دراون چونكه

نعم دو پتہ تینان بہ سر فورگا کمتر نیہ لہ پتہ کانی ناو براو . من لہ سر

نعم یرو با مردم که یته کانی قورکی کوردی ژماره یان هشت یته وهک

ف . ح . خ . غ . ق . ك . م .

[۱] له فارسي نهم هونراوويه هديه له شعر پښه کاني قورگي عره يي

جہرفی حلقہ شمش پورہ، ٹہی نوری عہین

هـاء و همزة ، حاء و خاء و عین و غین

گونجانی پته‌کان له نویسینا

پته‌کانی کوردی له بابەت گونجانیان بۆ سەروی وشە و ناوەند و دواوی بەو جۆرە ئەبن .

- ۱- پیتی ئەلفی کورت [ئ] هەر ئەکەوتە سەروی وشەو .
 - ۲- پیتی [ح] له کوردی هەر ئەکەوتە سەروی وشە و دواوی .
 - ۳- پیتی کانی شیواو و گانی شیواو و [ه] سادە هەر ئەکەوتە سەروی وشە و ناوەند
 - ۴- پیتی ئەلفی درێژ [ا] و [ز] سوک و [ل] قەلەو و [ژ] کراوە و [ه] کز و [ئ] خاو ئەکەوتە ناوەندی وشە و دواوی .
 - ۵- نەم پیتانەی خوارەووە ئەکەوتە سەروی وشە و ناوەند و دواوی
- ب . ت . پ . ج . خ . د . (ژ) گران . ز . ژ . س . ش . غ . ف .
ق . ف . ک . گ . [ل] لەر . م . ن . [و] قوچاو . (ی) کرژ .

بەشی گونجانی پته‌کان له نویسینا

پته‌کان	سەرو	ناوەند	دواوی
ئ (ئەلفی کورت)	ناو . ئەز	—	—
ح	حهوت	—	تهج
کافی شیواو	کیو	هەری	—
گانی شیواو	گېژ	هەنگوین	—
هـ	هه‌ور	هه‌ینی	—
ا «ئەلفی درێژ»	—	چاو	برا
ر «سوک»	—	درز	هەتار
ل «قەلەو»	—	بەند	سەل
و «کراوە»	—	دۆم	زاخو

دوايي	ناوہ نند	سرو	پنه کان
کاوہ	کهم	—	ه «کر»
رئ /	ميشك	—	ئ «خاو»
زاب	سبهر	بؤن	ب
برؤت	نيستان	ناك	ت
چاپ	چه پهل	پور	پ
قراج	په نجه ره	جاو	ج
دوخ	سيخور	خوشك	خ
كچ	نينچه وان	چهك	چ
بهرد	پردئ	داو	د
ممز	بزو	لؤؤ	ز گران
گزر	هزار	زهرد	ز
كمز	ميزو	ؤن	ؤ
داس	نيك	سامار	س
لش	پشت	شار	ش
باغ	تيغه بند	غونچه	غ
صاف	تفه نگه	ضرممان	ف
تاق	پشقل	قل	ق
مروف	تافكه	پنگه	ف
چاك	دوكل	كورد	ك
ره نگه	لهكل	كوند	كه
مل	شپير	ليك	ل (لر)
دهم	چيمن	مازو	م
رون	بناو	ناو	ن
بهره	كاور	وشك	و (نوچاو)
شين	ديمن	يك	ي [كرز]

سمر نچیلک

گهلی گونراوه ته گهر به پیتکانی لاتینی [۱] بنوسین له ته گهره و کم و کورتی نویسه کمان رزگار ته یوین هر چه نده نموه راست یی به لام یو نموه لمانجه سمخته ییوست به زور کاری گرینگه نکات له بهر نموه نیستا با لهو باسه لادمین باشت و پر سود تره نمین چلوه سهری ته گهری نویسی پیتکانی قیرامان بکین و دهك له خواره ووه نوسراوه

- ۱- نویسه کی راست و دروست و یك و پته له سهر بنه یه کی دامه زراو
- ۲- به کار هینانی وشه و زارلودی کوردی پتی به گویره ی گونجان و هه یون

[۱] لاتین ناوی ناوچه یه کی زور کوه له خویک شاری رومای نیرو له نیلایا له کانی خوی ته تهره یه کی نازا و به هیز و زور دار کوچیان کرده لهو جیگایه لهوین خویان قایم کرد و مانعوه دمهستان به سهر نموه ولاته داگرت پاش ماوه یه کی زور شاری رومایان دروست کرد به ناوی گهره گه بان رومیلوس که له نهجامدا یوهه نیسره اتوری ولاته که هر ودهاش ناوی زمانه کشیان لرتا به ناوی ناوچه گهره « لاتین »

چونیهتی هاویژ و دهر چونی پتهکان له زارا

◆ نهم پتهانی که زمان به مهلاشوی سهرهوه نهوسن له کانی هاویژا ژماره بان پینج

پته وهك ر ز ل ل ن

◆ ههر بهم جلوره ییت و تاپتهکانی تریش له کانی هاویژا زمان به مهلاشوی

خوارهوه نهوسیت وهك ن . ا ب ت . پ ج . ح خ . چ ز

س . ش غ ف ق ف ك كانی شیواو گه . کانی شیواو م

و و ه . ه ی ئ

◆ ههر پتهکان له بابته هاویژ و دهر چونیان له دهمدا به دواژده ریز دا بش

نهکرین پتهکانی ههر ریزه چونیهتی و رهوشیان وهك بهك نهین

۱- ن ا ح خ غ ق ك كانی شیواو گه کانی شیواو

۲- ب پ ف ف

۳- ت ج ج

۴- د

۵- ر

۶- ز ژ س ش ی

۷- ل ل

۸- م

۹- ن

۱۰- و

۱۱- ژ

۱۲- ئ

[۱] هاویژ مامای [تلفظ]

پیتەکانی ساز

ژماره‌ی پیتەکانی ساز ۲۸ پیتە . هم پیتەکان به هیچ جوره‌ک تین نا خه‌نه سەر
پیتەکانی تره‌وه وه‌ین ده‌نگمن ، به‌لام به‌ هۆی خوش بونیان به‌ یه‌ک له‌ پیتەکانی نا
ساز ده‌نگیان دهر نه‌چن . پیتەکانی هه‌مان نه‌گه‌ . ب . ت . پ . ج . ح . خ .
چ . د . ر . ژ . ز . س . ش . غ . ف . ق . ک . گانی شیواو .
گه‌ گانی شیواو . ل . ل . م . ن . ه .

پیتەکانی نا ساز

پیتەکانی نا ساز ژماره‌یان شش پیتە وه‌ک

۱ — « ا » ته‌لفی درو

۲ — « و » توچاو

۳ — « ۆ » کراوه

۴ — « ه » کر

۵ — « ی » کرۆ

۶ — « ئ » خاو

هم پیتە ده‌نگدار و تینه‌کی زۆریان هه‌یه‌ له‌ سەر پیتەکانی ساز له‌ گانی
نوش بونیان به‌ یه‌ک .

پیتی ساز [حرف صغیح] پیتی نا ساز [حرف عله]

تېنى پسته گانې ناساز

په کم : - هر وشه په کې که دواى يې به په يك له پسته گانې ناساز بۇ پيوه ندى

پتي * ش * « ۱ » نڅر پته دواى وشوه . وده

وشه گان و پتي پيوه ندى * ش *

پسته گانې ناساز

ا	چرا — چراش .	برا — براش .	نازا — نازاش
و	مردو — مردوش .	زیندرو — زیندروش .	پرو — پروش
و	دو — دوش	فرو — فروش	گو — گوش
ه	شانه — شامش .	ده — دمش .	پنه — پینش
ی	زموى — زه ویش .	کهزى — کهزیش .	ماسى — مایش
ئ	زى — زیش	هوى — هویش .	دئ — دیش

« ۱ » چونکه بۇ پيوه ندى وشه گانې دوا هانو به په يك له پسته گانې ساز * ی - ش *

نڅر پته دواى وشوه وده

ز اب - زایش .	ل ات - لایش .	چ اپ - چایش .
ق راج - قوراجیش .	دوخ - دوخیش .	کچ - کچیش .
م سر - م سړیش .	ر هز - رهزیش .	ق ر - قریش
ب سره - پسریش .	د اس - دایش .	لش - لیش
باغ - بایش .	م اف - مافیش .	ر هق - رهقیش .
سولاډ - سولاډیش .	پا ک - پاکیش .	د ه نکه - دنګیش .
م ل - ملیش	چ م - چمیش .	ژ بان - ژبانیش .

دېرېم - هر څه چې د پښتو ژبې د ناستاز پان سره
پښتو نديان هر به يې مشي نه شي

وښکونکي و پښتو پښتو (ش)

پښتو ناستاز

نوي - نوښ - خوښ - خوښ	و - ئ
خوا - خواش - لوا - لواش	و - ا
مهي - مهښ - وهی - وهښ	ه - ی
ساوا - ساواش - داوا - داواش	ا - و - ا
کها - کهواش - دها - دهاش	ه - د - ا
ههوي - ههويش - کهوي - کهويش	ه - و - ئ
کاوه - کاويش - خاوه - خاويش	ا - و - ه
زهي - زهويش - کهزي - کهزيش	ه - و - ی
مراوي - مراويش - باوي - باويش	ا - و - ی

سليم - بهلام به پيچدانه کې داسمان گرد ننگر هر وشه پک که دوايي يې
به پي (ا - و) پان (و - و) هو گاته نيني پښتو ناستاز نښي پښتو پښتو به
پښتو (ش - ئ) نه وي ده وشانه کې دوايي پان هاتووه به پک له پښتو ناستاز

وښکونکي و پښتو پښتو (ی - ش)

پښتو ناستاز

چاو - چاويش - ناو - ناويش	ا - و
هناو - هناويش - راو - راويش	و - و
کو - کهويش - خو - خويش	
هو - هويش - هلو - هويش	

چوارهم :- نه گهر پتی گاف ساده بکمرته پیش [ی] یان [ئ] یان [و - ی]
 نهو گانه شیوهی گانه که به ته واده تی نه گورئ .

پته گانی ناساز	وشه کلن
ی	کیل . کیف . کیژ .
ئ	کیو . کیم . کیرد
و - ئ	کونر . کوستان . کوینا

پنجهم :- همر بهم جوره نه گهر پتی گاف ساده که ونه پیش پتی [ی] یان [ئ]
 یان [و - ئ] یان [و - ی] نهو گانه شیوهی گانه که نه گورئ وهك

پته گانی ناساز	وشه کلن
ی	کیه . گیشه . گیا . گیرخان
ئ	کیژ . کیل . کیلاس . کیك
و - ئ	کویز . کوئ . کوینی . گویره که
و - ی	هنگوین . مینگوین . کهنگوین

ششم :- همر وشه بهك که دواپی یی به یك له پته گانی ناساز له گانی نشانان
 یان یی نشانه [به] یان [وه] نهخرته دواپی وشوه

پتی ناساز	دو پتی دواپی	وشه کلن
ا	یه	براه
ز	یه	نعمه دایه . دلرا برايه
ه	یه	نعمه پارهیه . توره که که پارهیه
ئ	یه	نعمه دئی . مالم له دیه
ی	یه	نعمه زهوی . کابرا خاوه تی زهویه
و	وه	نعمه مازوه . باره که مازوه

مردو — مردووه .	زیندو — زیندووه .	میردو — میردووه .
ماندو — ماندووه .	زو — زووه .	بو — بووه .
کوتو — کوتووه .	رو — رووه .	سرو — سرووه .

حوتیم :- بلام نکمر مر وشک که دواپی یی به پیی [و - ا] یان [و - ا] .
 هو کاته وشکزی هو یتیه به دمر تین گریان وک هو وشانی که
 دواپی یان یی به یک له یتیکان ساز [۱]

یتکانی ساز	وشکان	
قلمو .	نوره قلموه .	نک قلمووه .
کهوه .	نمه کهوه .	نک کهوهوه .
چهوه .	نوره چهوه .	نک چهوهوه .
چاو .	نمه چاو .	نک چاووه .
لاو .	نوره لاوه .	نک لاووه .
کلاو .	نمه کلاوه .	نک کلاووه .

[۱] چونکه وشکانی دوا هاتو به یک له یتکانی ساز یو نیفاندان یان یی
 نیفاندان پیی [و] کز نکموت دواپی یان وک نوره داره . نمه بانه خانه
 مانه بارکه کچه ژنه . . . هتد .

چونیه تی نویسی کوردی

بۆ ئەوەی کە نوێنی کوردی لە ژێر بنەبەکی [۱] دامەزراو و ڕێک یێت پیوست
ئەکات لە سەر یێتەکان بەکە بەکە بڕۆین و بۆسی تایبەتی [۲] ئەو یێتەش بکەین

(١)

یێتی ئەلفی کورت

۱- هاوێزی ئەم یێتە بەم جۆرە: - کەشێک زار ئەکریتهوه [٢] ، زەنان بۆ
مەلاشوی خوارەوه ئەروا ، با دەرکردن بە ئەوێم لە قورگەوه بۆ دەرەوهی زار

۲- ئەم یێتە لە یێتەکانی سازه .

۳- ئەم یێتە هەمیشە هەر لە سەر [کرسی] ئەنوسری « ئ » .

۴- وشە [ئە] لە نوێنا بەدەرە .

۵- ئەم یێتە لە یێتەکانی قورگی ئەژمێر درێ .

۶- [ئا] دو یێتە یێتی ئەلفی کورت [ئ] وە یێتی ئەلفی درێز « ا » .

۷- لە وێنەی ئەم یێتە جێتەر نیە .

۸- ئەم یێتە هەر ئەکەوتە سەروی وشەوه .

سەر : - ئازادی . ئاھەنگ . تیرۆ . ئەو . ئەک . نوێد

ئاوەند : -

دوا : -

« ۱ » بنە مانای « قاعدە » بە

« ۲ » تایبەتی « خواص »

« ۳ » زار ئەکریتهوه مانای دهم و لیو و دانی سەرو و خوارو ئەکریتهوه .

نیم		نیم	
راست	چپ	راست	چپ
بیمه	ایمه - نیمه	ایوان	اون
نیوه	ایوه	بهرهوا	اروا
نیواره	ایواره	بمشکوت	اشکوت
نیشک	ایشک	نیمه	انوسم
نیره	ایره	نه گهری	اگهری - ا
نیشتا	ایستا	نمخوات	اخوات
نیش	ایش	نمزانم	ازانم
نیتز	ایتز - ایتر	نماین	آین
نیکه	ایکه	ناو	او
نیمرو	ایمرو	ناف	آف
نوکر	الکر	ناده میراد	آده میراد
نوخه	اوخه	نارمزو	آرمزو
نوف	اؤف	ناسنجاو	آسنجاو
نزمز	ازمز	نلخ	آخ
نومید	اومید	ناواز	آواز
نمو	او	ناوات	آوات
نمز	از	ناسمان	آسمان
نه گهر	اگر	نایا	آیا - آبه
نه انجام	انجام	نازا	آزا
نه نجا	انجا	ناماده	آماده
نم	ام	ناتش	آش

تینی :- په نیشامداره کان زور کمون

(۱)

۲ — یقی نهلفی دریز

۱ — هاوزی نم یت بهم چشته نهین : - زار نهکریتهوه به نهووهوتی ، زمان به مهلاشوی خوارهوه نهنوسن ، با دهر کردن له فورگموه بؤ دهرهوهی زار .

۲ — نم یت له یتکانی ناسازه .

۳ — له وئهی نم یت پیشگی تر نه .

۴ — نم یت به یقی [د . ر . ز . ز . و . و . ه . ه] وه نانوسن .

۵ — نم هشت یتهی سهرهوه نهین بهگشتی یتکانی ترهوه نهنوسن .

۶ — نم یت همر نهکوتنه ناوهندی وشه و دواپی .

سهرهوه — — — — —

ناوهندی : زار . داو . مام . چاو . پاوک . بازن . پان .

دواپی نه برا . چرا . همرا . کا . چیا . شا . با

۷ — نم یت له نوسنا نهگمره ی نه .

۸ — نم یت زور بهکار نههینری وهک

زاوا . داوا . زارا . زاراهه . رازاوه . ناوان . گاون .

پاوان . مامان . تاوانبار . لاوان . لاولاوه . هاران . بازبان .

بازار . باداوه . برازا . ناموزا . پارانهوه . بادانهوه . ساوا .

دارا دواپی له زارا کرد بؤ زاراوهکانی کوردی .

هاوار و چالاک رازاوهن .

کابرا بازار له بازبان دانانن

- ۱ — هاوروی نم یت هم طره به نه دم لغوجن ، زمان به مهلاشوی خواره وه نهوسن ، با دهر کردن له تورگهوه یو دهرهوهی زار .
- ۲ — نم یت له یت کانی سازه .
- ۳ — له ونهی نم یت له کوردیدا یی [ی - پ] هیه .
- ۴ — نم یت له یت کانی لیوی لغوجن درئ .
- ۵ — له نویسا همر وهك نم دو یت ی ناو براوه .
- ۶ — نم یت خالداره خالکش تهگته زیرهوهی .
- ۷ — نم یت له چوار شوین به چوار وینه نهگوری [ب . ب . ب . ب] .
- ۸ — بهممو یت کانهوه نهوسن .
- ۹ — بهگشی راناوه کانهوه نهوسن .
- ۱۰ — نم یت تهگته سروی وشه و ناوهند و دواپی .
 سهره نه باوك . بازار . یون . بوك . بهرد .
 ناوهند نه یخمهبر . دلبر . سیهر . ریهر . تمهبل .
 دواپی نه باب . که باب . راب .
- ۱۱ — وشه بهره لالا له نویسا بهدمره .

تیپی نه له زور شوین یی [ب] تهگته یی [و] وهك
 بهسر — وهسر . بهخوا — وهخوا . یزانه — وهزانه
 دابهزه — داومهزه . بهراست — وهراست . بههوشه — وههوشه

۱۲ — نگه‌بردنی بهم یت له نوینا له م شونانه‌ی خوارمده‌ی

هله	راست	هله	راست
یتون	یتون [ده‌شته]	که‌بابمان هه‌یه	که‌بابمان هه‌یه
بی‌خار	یخار [نافک‌یه]	که‌باب‌تان	که‌باب‌تان
بی‌خمه	یخمه [شوبه‌که]	که‌باب‌یان	که‌باب‌یان
بی‌ده‌ر	یده‌ر [=]	که‌باب‌ی‌که	که‌باب‌ی‌که
بمانیا	بمانیا	کل‌ی‌کی‌تر	که‌باب‌ی‌کی‌تر
بتایا	بت =		= =
ینایا	بی =	پیاره	بی‌پاره
بمانایا	بمان =	یناو	بی‌ناو
یانانیا	یان =	ینارام	بی‌نارام
باتانایا	بتان =	بیکس	بی‌کس [کمی‌نیه]
بن‌میچ	بن‌میچ	بی‌کس	یکس [ناو‌بانگه]
بی‌نه - بی‌نه	یتنه - یته	بی‌خود	[= =]
بشکی‌نه	بشکته	بی‌باک	بیاک [ناوه]
بچی‌نه	بچینه	بی‌زار	[=]
ببی‌نه	ببینه	بی‌توش	یتوش [گونده]
بی‌روهر	بیروهر	بی‌شوک	[=]
بی‌روهری	بیروهری	یت‌وانه	[=]
بی‌ژده		بی‌باد	[=]
بی‌رده	بی‌رده [وده‌ره]	بی‌پاره	[=]
بی‌شکه - یش‌که	یشکه	بی‌ستانه	[=]

تییی :- دو وشه که یه‌ک مانا به‌خشی نه‌گه‌ر گونجا نه‌ی پیکه‌وه بنوسی

(ت)

۴ - تی

۱- هاوژی نم یت بهم چشته می نه کمیک لیو نه کرته وه ، داهگان نیریک جوت
بون نه بن ، زمان به مهلاشوی خواروه نه نویس ، با دهر کردن له فورگوه یز
دهره وهی زار

۲- نم یت له یته گانی سازه

۳- له وینهی نم یت له کوردیای پی (نه: پ) هه به

۴- له نویشل ههر وهك نم هو یتیه سره وه به

۵- نم یت له چوار شوین به چوار ویکه نه گورئ (نه نه نه ت ت)

۶- به هه مو یته گانه وه نه نویس

۷- به گشتی راناوه گانه وش نه نویس

۸- نم یت دو خالی هه به نه گه وه سره وه

۹- نم یت نه گه وه سروی وشه و نه ناوه ند و دواپی

سرو نه تاك توند توند نم نیشك

ناوه ند نه نیشتمان هه تاو نه ته وه . یتوین پشتین

دواپی نه لوت یزوت ههشت دهست گهف

۱۰- نه گه وهی نم یت له شوینای خواره وه لهی

هه له	راست	هه له	راست
دهستی که	دهست که	دهستان	دهستان
دهست ناو	دهستاو (۲)	دهست نان (۱)	دهستان
ماست ناو	ماستاو	دهست پان	دهستان

(۱) دهس یاخود دهست ، له زار شوین پی (ت) قوت له درئ

(۲) دهستاو له نهزادا دهست - ناو پی نهلفی کورت قوت نه درئ

ههر وه ها روناو ، گزشتاو دوشاو ، رهنگاو هه

راست	هله	راست	هله
نییی	نییی	پاکتر	پاکتر
=	نییی	پاکترین	پاکترین
=	نییی	جوانتر	جوانتر
گفت و گو	گفتگو	جوانترین	جوانترین
هات و چو	هاتو چو	دهرزیتر	دهرزیتر
دهسبازی - دهسبازی	دهسبازی	مراویتر	مراویتر
تیگرا	تیگرا	ماسیتر	ماسیتر
قوندان	قوتدان	تانبیتر	تانبیتر
لوتکه	لوتکه	برایت	برایت
له دهستدا	له دهستدا	هیجیتر	هیجیتر
تیگه یشتو	تیگه یشتو	ناویتر	ناویتر
تیک چو	تیکچو	چاپیتر	چاپیتر
بنو	تی نو	شاره کیتر	شاره کیتر
دهشتیکمان دی	دهشتی کمان	خاله کیتر	خاله کیتر
=	دهشتیکمان	ژنه کیتر	ژنه کیتر
دهشتیکبان	دهشتی کیان	ره نکه کیتر	ره نکه کیتر
=	دهشتیکیان	داره کیتر	داره کیتر
=	دهشتیکبان	باغیکیتر	باغیکیتر
دهشتیکه	دهشتی که	ناشپکیتر	ناشپکیتر
گشیه	گشتی به	کمشپکیتر	کمشپکیتر
=	گشیه	نانیکیتر	نانیکیتر
نیشیه	نیشی به - نیشیه	لاویکیتر	لاویکیتر

نییی :- وشه دوا هاتو به پشی ای) کرژ وشه ی (تر) ی پیوه نه نویی باشره
 همر وهاش (ترین) هله ناگری که بکهوینو دواپی وشه مهکانه وه

راست

دهست لی همل کرن

دهست پی همل کرن

دهست پی لی همل کرن

دهست مایچ کردن

خوا لی خوش بو

همل

دهستلی همل کرن

دهستلی هملگرن

دهستلیه لکرن

دهستلیه لکرن

دهستپی همل کرن

دهستپی هملگرن

دهستپیل کرن

دهستپیلکرن

دهست پیل همل کرن

دهستپیل همل کرن

دهستپیل هملگرن

دهستپیلکرن

دهستپیلکرن

دهست مایچ کردن

دهستمایچ کردن

دهستمایچ کردن

خوا لیخوش بو

خوا لیخوشبو

خوا لی خوشبو

(پ)

• — پتی پتی

۱ — هاوژی نم یت بهم جوړه به نه لېو جوت نهی ، زمان به مهلاشوی خواره وه

نهوسن ، با دهر هینان له قورگهوه بړ دهره وهی زار

۲ — نم یت له یته کانی سازه

۳ — له وینهی نم یت پتی [ب ت] هه به له کوردیدا

۴ — له نوسنا هر وهك نم دو یتی سره وه به

۵ — نم یت خالداره سن خاله کش نه که ونه ژړه وه

۶ — نم یت له چوار شوبن به چوار وینه نه گوری [پ . پ . پ]

۷ — نم یت به همو یته کانه وه نهوسن

۸ — هر وه هاش به گشتی راناوه کانه وه نهوسن

۹ — نم یت له یته کانی لوی ته میږ دری

۱۰ — وشه په لار له نوسنا به دهره

۱۱ — نم یت نه که ونه سروی وشه و ناوهند و دواپی

سرو نه پور پاک پیر پیلاو پهل پوش .

ناوهند نه سپل کیه . چه پهل . خشه . که په نك . چه په

دواپی نه کوپ . توپ کپ تیپ نصب چاپ

۱۲ — نه که مری نم یت لم شونانهی خواره وه نهی

هله	راست	هله	راست
چاپخانه	چاپخانه	چاپمان	چاپمان هه به
چاپمه	چاپمه	چاپتان	چاپتان
چاپ که	چاپ که	چاپیان	چاپیان
چاپن کی تر	چاپن کی تر	چاپکراو	چاپ کراو
چاپیکتر	- -	چاپه نی	چاپه نی

هله	راست	هله	راست
يىكسانه وه	يىكسانه وه	پيش وا	پيشوا - پيشوا
يىك تانه وه	يىك تانه وه	پيش ولزى	پيشوازى
يىك يانه وه	يىك يانه وه	پيش نان	پيشنان
پىچ كه	پىچكه	پيش گمش	پيشگمش
پيش دره وه	پيش دره وه	پيش كيش	پيشكيش
پى وان	پىوان	پى شەكى	پيشەكى
پى وه به	پيشه به	پى شەنگه	پيشەنگه
پيش كه و نىن	پيشكه و نىن	پى كه نىن	پىكه نىن
پى دار	پىدار	پى لاو	پىلاو
پاسكراو	پاسكراو	پى ناو	پىناو
پى تاك	پىتاك	پى كه وه	پىكه وه
پاشما وه	پاشما وه	پى نوس	پىنوس
توپ دار	توپدار	پى خه وه	پىخه وه
پىتى كمان	پىتىكمان	پى خور	پىخور
پىتك تان	پىتك تان	پى وىست	پىويست
پىتىكى يان	پىتىكيان	پى وه ند	پىوه ند
پون گىنه	پونگىنه (كونده)	پى بازه	پىبازه [گياه]
پى نه	پىنه	پى بازوك	پىبازوك [كونده]
چىپ له	چىپله	پى وان	پىوان [پاوانه]
پىچراو	پىچراو	پى چو	پىچو
پىر چىم ته	پىر چىمته	پىككردن	پىك كردن
پىر چىم به تى	پىر چىمبه تى	پى كلل	پىكلل
پىر چىم تان	پىر چىم تان	پى دره وه	پىدره وه

(ج)

٦ — يتي جيم

١ — هاويزي نم پته بيم كلزجه نهی :- ليو كه مك نه كړي ته وه ، دانه كان نيزك
جوت بون نهی ، زمان به مه لاشوی خواره وه نه نوی ، با له قورگه وه دهر نه چی
بو دهره وهی زار

٢ — نم پته له پته کانی سازه

٣ — نم پته خالداره ، خاله کش له کویته ناوهند نهگر بکه وپته دواپی وشه وه
وهك قراج برنج لينج
بهلام نهگر نم پته کویته سروی وشه و ناوهندی خاله که له کویته ژیره وه
وهك جاو جن په نجه هنجير

٤ — له وينی نم پته يتي [ح خ ج] هه به

٥ — نم پته له نویتا هر وهك نم سن پتی سهره وه نهی

٦ — نم پته له چوار شوین به چوار وپته نهگوری [ج . ج ج ج]

٧ — به همو پته کانه وه نه نوی

٨ — هر وه هاش به گشتی را ناوهند کانه وه نه نوی

٩ — نم پته له کویته سروی وشه و ناوهند و دواپی

سرو :- جاو جن جل جوگه جیوه جهوال

ناوهند - په نجره په نجا زنجير له نجه هنجير پنجوين

دواپی :- قراج ره نچ قنج گنج برنج ساج

١٠ — نهگره ی نم پته لم شوینا نهی خواره وه نهی

راست	هله	راست	هله
مهرچان کرد	مهرچان	مهرچي کړ	مهرچي کړ
مهرچنان	مهرچنان	مهرچي کړ	مهرچي کړ
مهرچان	مهرچان	مهرچي کړ	مهرچي کړ

ههله	راست	ههله	راست
جی وه	جیوه	جی که	جیکه
جال جالو که	جال جالو که	جی کا	جیکا
ره نج بهر	ره نجهر	جیگورین	جی گورین
ره نج ده	ره نجده	جی ی	جی ی
جوانرؤ	جوانرؤ	به جی به	به جیه
جوان که	جوانکه	جیه جی	جی به جی
جی ئ	جین	له جی دا	له جیدا
پنجو چوار	پنج و چوار	له جی وه	له جیوه
پنجسه	پنجسه	جی ماوه	جیماوه
پنجشمو	پنج شمو	له جیدهرچو	له جی دهرچو
جوین دان	جویندان	جی یاوازی	جیاوازی
که نجی نه	که نجیه	جی نشین	جینشین
که نج به تی	که نجیه تی	جی کر	جیکر
ره نج مه	ره نجمه	جی گیر	جیگیر
ره نج نه	ره نجته	جیمکه	جیم که
پنجمانیان مارد	پنجمانیان مارد	جی مانکه	جیمان که
پنج مابان		جیمانکه	
پنجمانبان		جی مان که	
ره نجی کمان داوه	ره نجیکمان داوه	جی تکرد	جیت کرد
ره نجیکمان داوه		جی تکرد	
جولای	جولایی	جی وه	جیوه
جولایان - جولایان	جولایان کرد	جی که	جیکه
جولایه - جولای به	جولایی به	جیمیان کرد	جیمیان کرد

(ح)

۷ - پیتی حن

- ۱- هاوړوی هم پته بهم جوړه په :- دم به ته واوه نی نه کړته وه ، زمان بو مه لاشوی
خواره وه نهروا ! با له قورگه وه بو دهره وهی زار دهر نه چن
- ۲- نم پته له پته کانی سازه
- ۳- نم پته له کور دیدا کم به کار دیت نه توانین له بانی نهمه پیتی (ه) به کار بهینین
- ۴- له وټه ی نم پته پیتی ا ج خ چ [هبه
- ۵- له نوسیا هر وهك نم سن پته ی سره وه نه یی
- ۶- نم پته له چوار شوین به چوار وټه نه گورئ [ح ح ح ح]
- ۷- له پته کانی قورگی نه زمیر دری
- ۸- نم پته به به مو پته کانه وه نه نوی
- ۹- به گشتی را ناوه کانه وه نه نوی
- ۱۰- له نوسیا زور یی نه گهره په
- ۱۱- نم پته له کور دیدا هر نه که وټه سر وی وش و دوا یی .
سرو :- حوت حوته حه پسان حلوکه [نالوبالو]
ناوه ند :- — — — —
دوا یی :- تح پیا ح زه به للاح .

کیلی :- له هندی شوین پیتی (ح) نه که نه (ع) : وه پیتی (ع) نه که نه (ح) وهك
حسن - حسن - حمد - حمد - حاجی - حاجی - عبدالله - عبدالله
علی - علی - عزیز - عزیز - هند

(خ)

۸ - يتي خن

- ۱ - هاويړی تم پټ هم چشته په :- دم نه کړيږه بر دنی زمان بؤ مه لاشوی
خواره وه با دهر کردن بهیږ له قورگوه بؤ دهره وه زار
- ۲ - تم پټ له پټه کانی سازه
- ۳ - تم پټ له پټه کانی قورگيه
- ۴ - له وټه ی تم پټ يتي [ج ح چ] هه په
- ۵ - له نوسينا هر وهك تم سن پټی سره وه په
- ۶ - تم پټ به چوار وټه له چوار شوین له گورئ [خ خ خ خ]
- ۷ - تم پټ به همو راناوه کانه وه نه نوسی
- ۸ - به کشتي پټه کانه وهش نه نوسی
- ۹ - تم پټ خالداره ، خاله کش نه کويته سره وه ی
- ۱۰ - تم پټ نه کويته سروی وشه و ناوهند و دوايی

- سرو :- خمو خوشك . خوین خاک خه نه
ناوهند :- مېخهك يڅار يڅمه سيڅور ميڅوش .
دوايی :- تلخ شاخ روځ ميلخ دوخ
۱۱ - تگبره ی تم پټ له نوسينا لم شوتانه ی خواره وه په

راست	هله	راست	هله
خوشناو	خوش ناو	نه خوشپان	نوخوش پان
ميڅوش	من خوش	نه خوشدار	نه خوش دار
نه خوشخانه	نه خوش خانه	خويدان (خيدان)	خوئ دان
نه خوشمان	نه خوش مان	خويواو	خوئ واو
نه خوششان	نه خوش تان	خويواوك	خوئ واوك

راست	هله	راست	هله
خوینکار	خوین کار	خیرایی	خیرای
خوی	خوی	خیراییان	خیراییان
خنکاو	خن کاو	خیراییه	خیراییه
خنکاندن	خن گان دن	خیراییه	خیراییه
میخیکان	میخیکان	خیزاندار	خیزان دار
میخیکان	میخی کتان	خیزانیکه	خیزانیکه
میخیکی	میخیکی	خیشپه	خیشپه
میخیکی که ورده به	میخیکی	ناخمان نما	ناخمان نما
	میخیکی	ناخمان نما	ناخمان نما
میخیکی تر	میخیکیتر	ناخیان	ناخیان
خهم و خهفت	خهمو خهفت	ناختان	ناختان
خویندن	خوین دن	ناخمه	ناخمه
خوینده وه	خوین دهنه وه	ناخته	ناخته
خوینده وار	خوین ده وار	ناخیه تی	ناخیه تی
خاوینه	خاوین نه	تیخبه ند	تیخبه ند

۱- هاویژی نم پته بهم جزیره نهیت نه کمیک لبو نه کریتوه دانه کان نیزیک بهك نه نهوه ، زمان یو مه لاشوی خواره وه نروا ، با دهر کردن له فورگه وه یو دهره وهی زار

۲- نم پته له پته کانی سازه

۳- له دینهی نم پته پیتی (ج ح خ) هه به

۴- له نوسنا ههر وهك نم سنی پتهی سره وه نهین

۵- نم پته سنی خالی هه به نهگهر بکه ویته دواپی وشهوه خاله کان نه کهونه ناوهند وهك کچ ورج ، بهلام نهگهر بکه ویته سروی وشه و ناوهند نهو کاته خاله کان نه کهونه ژیره وهی وهك چۆم بهچوك .

۶- نم پته له چوار شوین به چوار وینه نهگورئ وهك (چ چ ج ج)

۷- نم پته به ههمو راناوه کانه وه نهنوسنی

۸- بهکشتی پته کانه وهش نهنوسنی

۹- نم پته نه که ویته سروی وشه و ناوهند و دواپی

سرو	چۆن	چونکه	چهك	چوار	چن	چاو	چیمهن
ناوهند	پیچکه	بهچوك	گچکه	نیچیر	نیچه وان	پیچه	بچراو
دواپی	برج	ورج	لچ	بۆج	ه-اج	کنۆچ	کچ

۱۰- نهگهری نم پته له نوسنا لم جیگایانهی خواره وه نهین

راست	ههله	راست	ههله
کۆچمان کرد	کۆچمان کرد	کۆچ کردن	کۆچکردن
کۆچتان	کۆچنان	کۆچبار	کۆچبار
کۆچیان	کۆچیان	کۆچ و کۆچبار	کۆچو کۆچبار

ههله	راست	ههله	راست
چتر	چی تر	پیچکر دنه وه	پیچ کر دنه وه
هیچکس	هیچ کس	پیچ دانه وه	پیچ دانه وه
هی چی تر	هی چی تر	پیچ راو	پیچ راو
هیچتر		کوچ باریه	کوچ باریه
هی چی لئنازانم	هیچی لئ نازانم	کوچ باری به	
هیچیلن نا زانم		کوچ دار	کوچدار
هیچیلنازانم		پیچ راو	پیچراو
ورچمان دی	ورچمان دی	پنچه	پنچه
ورچماندی		پنچک	پیچک
ورچماندی		چ	چی
ورچن کمان	ورچیکمان	چیکم	چی بکیم
ورچیکمان	»	چیکم	»
ورچن کمان	ورچیکان	چه	چیه
ورچیکتان	»	چی به	
ورچن کی بان	ورچیکبان	چیمدی	چیم دی
ورچیکبان	»	چی مان	چیمان
ورچن ک	ورچیکه	چی تانه	چیتانه
ورچیکتر	ورچیکتری	چی مه	چیمه

(د)

۱۰ - پى دال

۱ - ھاۋىزى نىم پىتە بىم جۈرەپە - كىمىك لىو ئەكرىتەۋە ، دانەكان نىپىك پەك ئەنەۋە
زمان بۇ مەلاشۋى خوارەۋە ئىروات ، با دەركىرن لە قورگەۋە بۇ دەرەۋەى زار

۲ - نىم پىتە لە پىتەكانى سازە

۳ - لە وىنەى نىم پىتە لە كوردىدا چى تر نىبە

۴ - نىم پىتە بىپىق [ن ا ر ز ز] ۇ ە [ە ە] ۇ ە نانىس

۵ - نىم تۆ پىتەى سەرەۋە نىمى بەگىشى پىتەكانى ترەۋە ئىنوسى

۶ - نىم پىتە ئەكەۋىتە سىروى وشە ۋ ناۋەند ۋ دۋاى

سىرو دو داس دەست دى داۋ دەم
ناۋەند :- مردو . كەندز كوردۇ جلدرو . كەندو

دۋاى :- بەرد مەرد كورد سىر

۷ - كىرۈگىشى نىم پىتە لىم شۋىتەنى خوارەۋە ئىمى

راست	ھەلە	راست	ھەلە
بىرىندار	بىرىندار	زامدار (زامار)	زامدار
بالدار	بالدار	چىشتەدەر	چىشتەدەر
رىدار (گونەدە)	رىدار	تايندار	تايندار
ناندەر	ناندەر	خىزاندار	خىزاندار
رەنجەدەر	رەنجەدەر	دىيەكە (گونەدە)	دى بەگە
بانگەدەر	بانگەدەر	دۇندار (گونەدە)	دۇندار
لە نوسىندا	لە نوسىندا	خالىدار	خالىدار

يىپى :- لە زۇر جىگا لە باتى (ئە) وشەى (دە) بەگار ئەھىن ۋەك ئىرۇم - دەرۇم

ئىزانم - دىزانم ئەچى - دەچى ئىنوسى - دەنوسى ئەپرسى - دەپرسى

(ر)

۱۳ ییڭ رېیى سوك

- ۱ — هاويزى نىم يىتە بىم كلۇچىيە :- كەمىك لىو كىردىنەو لە گەل دانەكان ، بردنى زمان بۇ مەلاشوى سەرەو ، با دەر كىردن لە قورگەو بۇ دەرەوۋى زار
- ۲ — نىم يىتە لە يىتەكانى سازە
- ۳ — نىم يىتە بىم يىتەنەو نا نوسن [ئ ا ز و ۇ ۈ] .
- ۴ — نىم تۆ يىتى سەرەو نەبى بە گىشى يىتەكانى ترەو نەنوسن
- ۵ — لە وىتەى نىم يىتە يىڭ (ز) ھەبە
- ۶ — چۆنەنى نىم يىتە لە نوسىنا ھەر وەك نىم سى يىتى سەرەوۋىيە
- ۷ — نىم يىتە لە نوسىنا تەگەرەى نىيە
- ۸ — نىم يىتە ھەر ئەكەوتە ناوۋەندى وشە و دوایى

—	—	—	—	—	—	سەرۋ
برىن	زارا	ورچ	بەرز	دەرزى	دەرز	ناوۋەند :-
شار	شىر	ھەور	ھەنار	سەر	بەھار	دوایى :-

- ۵ . زارا و براى چوار مراوى گەرەبان بۇ بەرگىدرو نارد
- ۵ . پەروىن و مىرزى براى لە بەھار شىرمان زۆر بۇ ئەتىر
- ۵ . شىروان و سىروان جار جارە بۇ ھەنار خواردن ئەچنە كەنارى مىرگەكى سەرەو .

۱۲ - پیتی زنی گران

۱ - هاویزی نم پته بهم چوره به :- کمیک زار نه کرته وه ، نو-انی زمان به مه لاشوی سره وه با دهر کردن له قورگوه یو دهره وهی زار

۲ - نم پته له پته گانی سازه

۳ - نم پته نشانه داره نشانه کش بکویته ژیره وه باشتره تا کو له گول پیتی (ز - ژ) نالوز و به هله نه چین

۴ - له وینهی نم پته پیتی (ر ز ژ) هیه

۵ - له نویسا همر وهك نم سن پتهی سره وه به

۶ - هیچ ناگونجی به پیتی [ز ا ر و ژ ه] وه بوسن .

۷ - نم تر پیتی سره وه نه ییت به گشتی پته گانی تره وه نه نویست

۸ - نم پته له نویسا گیر و گرفت نیه

لهم پته نه کویته سروری وشه و ناوهند و دواپی

سرو :- لژژ زرش زژیو زیز ززگار

زان زیوی زئی

ناوهند :- بهزو هازه هازه پزیشك. پزمه گازان . گز او
توزه پازانه وه .

دواپی :- مهز خز کر پز قوز هوز

هیز چز

نییی :- لهم چاپگهیه نشانهی پیتی (ز) ی گران که وتوته سره وهی

(ز)

۱۳ — یتى زى

- ۱ — ھاويۇى نىم يىتە بىم جۇرەپە :- كىمىك لىو ئەگىرتەۋە ھەر وەھاش دانەكان ،
 بردى زىمان بۇ مەلاشوى خوارەۋە ، با دەر كىردن لە قورگەۋە بۇ دەرەۋەى زار
- ۲ — نىم يىتە لە يىتەكانى سازە
- ۳ — نىم يىتە خالدارە خالەكەش ئەگەۋىتە سەرەۋەى
- ۴ — بەھىچ جۇرەك بەيىق ا ن ا ر ر ز [ە] ۋە نانوسى .
- ۵ — نىم يىتە بەگىشى يىتەكانى ترەۋە ئەنوسى
- ۶ — وشەى زللە ۋە زەبەللاخ لە نوسىنا بەدەرن
- ۷ — لە ۋىتەى نىم يىتە يىتى (ر ز) ۋە
- ۸ — لە نوسىنا ھەر ۋەك نىم سى يىتەى سەرەۋەى
- ۹ — لە نوسىنا ھىچ گىر وگىرى نىيە
- ۱۰ — نىم يىتە ئەگەۋىتە سەروى وشە ۋە ناۋەند و دۋاى

سەرو زۇر زو زل زار زىرەك زىن زانا زى زىو-
 زام زىر زەرد زىندو زىمان زىندان زەرگ زاراۋە زەدە

ناۋەند :- ھىزار بىز بىر تەرازو نىزم نازدار مازو كىزن بوزى
 بازن بازو بازار گىزۋ مەزن كىزە لىزىن تازە بىزو

دۋاى :- دىز رەز گەز لىرز قاز گاز مەز ھىز
 بەرز كىز يىز دىز باز تۈز قۈز كۈز

(ژ)

۶۴ - پیتی ژئی

- ۱- هاوړې نیم پته بهم جزیره :- کمیک زار نه کرېته وه ، بردنی زمان بو مه لاشوی
خواره وه ، با دهره یان له قورگه وه بو دهره وهی زار
- ۲- نیم پته له پته کانی سازه
- ۳- سڼ خالی هه به نه که ونه سره وهی
- ۴- له وینه ی نیم پته پیتی (ر ز) هه به
- ۵- له نوینا هدر وه که نیم سڼ پته ی سره وه به
- ۶- هېچ نا گونجې به پیتی | ژ ا ر ر ز و ژ ۰ [وه بنوسن .
- ۷- به کشتی پته کانی تره وه نه بنوسن
- ۸- نیم پته له نوینا زور یی نه گره به
- ۹- نیم پته نه که وېته سروری وشه و ناوه ند و دوايي

سرو	ژن	ژماره	ژور	ژيان	ژان	ژئی	ژهك
ژسر	ژوان	ژين					
ناوه ند :-	پړار	پړانگه	هزار	موده	گېواو	يژينگه	هازه
	نازال	کهژاوه	کازوله				
دوايي :-	میوژ	قز	گېز	لیز	نویز		
	کهلاویژ	کهژ					

- ۰ موده یی کهلاویژ له و روژانه ژنه هزاره که له کهژ نه گره یته وه
- ۰ پړی ژيان چوڼ به دو روژ میوژی ژاپونت نه واه کرد

(س)

۱۵ پیتی سین

۱ — هاوېزې نېم پټه بېم جزړه نېمې كېمېك زار نه كړته وه بر دني زمان يو
مه لاشوي خواره وه با دهر كړدن له قورگه وه يو دزه وه ي زار

۲ — نېم پټه له پټه كاني سازه

۳ — له وټنې نېم پټه پټې (ش) هېه

۴ — له نوينا همر وېك پټې ناو براوه

۵ — نېم پټه به چوار وټه له چوار جني نه كوريت ا — — —

۶ — به همو پټه كانه وه نه وېت

۷ — به همو راناوه كانه وه ش نه وټي

۸ — نېم پټه لوس و ي چو كړه بنو سريت باشتره وېك — آل نه ك سال . — و پاس
نه ك سو پاس

۹ — نېم پټه نه ك وټه سړوي وشه و ناوهند و دوايي

سړو سړو سارد سړ سټو سالار سمر دار

ناوهند: — نېك گېك دهست هست ييت پېسند

دوايي: — كېس داس رېس لوس پيس همرس

۱۰ — نه كړه ي نېم پټه له نوينا لېم شويانه ي خواره وه يه

هله	راست	هله	راست
باستان كړد	باستان كړد	كېس كې تر	كېس كې تر
باس تان كړد	■	كېس كې تر	كېس كې تر
سېن كانيان	سېن كانيان (گونده)	كېس دار	كېس دار
سېن كانيان - سېن كانيان		سېس كې	سېس كې

راست	هله	راست	هله
باس لن کراو	باسن کراو	پاس بووه	پاسووه
دهسکه ووت (۱)	دهس که ووت	سو پاس می کرد	پاسووه
دهسکه ووتمان	دهس که ووتمان	بمس بن	بمس بن
	دهس که ووتمان	سیاوه (گونده)	سی ساوه
	دهسکه ووتمان	سیاره	سیاره
دهسکه ووتان	دهسکه ووت تان	سی سرکه	سی سرکه
دهسکه ووتیان	دهس که ووتیان	سی کلرد	سی کلرد
	دهسکه ووتان	داسی کمان	داسی کمان
"	دهس که ووتیان	داسیکمان	داسیکمان
دهسکلر	دهس کلر	داسی کتان	داسی کتان
دهسکه	دهس که	داسی کتان	داسی کتان
دهسکا	دهس کا	دهس مار	دهس مار
دهسبازی	دهس بازی	نوسینمان	نوسینمان
دهسمایه	دهس مایه	له نوینا	له نوینا
سیزده	سینزده	نوسینعت دی	نوسینعت دی
سپه مار	سی سه مار	نوسینعتدی	نوسینعتدی
سه گجار	سه گجار	نوسینه	نوسینه
پاسدار	پاس دار	نوسینه	نوسینه

(۱) وشه دهسکه ووت له نغزاد' دهسکه ووت هه وه هاش دهسکلر - دهسکلر

دهسکا - دهسکا دهسکلر - دهسکلر دهسمایه - دهسمایه . هتد .

(ش)

۱۶ - پیتی شین

- ۱ - هاروی نیم پته وایت کمیک دم ئه کرپته وه ، زمان بۇ مەلاشوی خواره وه ئه روات ، با دەرکردن له قورگه وه بۇ دهره وهی زار
- ۲ - نیم پته له پته گانی سازه
- ۳ - نیم پیتش وهك پیتی (س) لوس و یی چوکره بنوسریت ئاساتر و باشقره
- ۴ - نیم پته سن خالی ههیه ههر سیکي ئه کونه سهره وهی
- ۵ - له وینهی نیم پته پیتی (س) ههیه
- ۶ - له نویندا ههر وهك پیتی (س) وایه
- ۷ - نیم پته له چوار شوین به چوار وینه ئه گوری [ش ش ش ش]
- ۸ - نیم پته به ههمو پته گانه وه ئه نوسن
- ۹ - به گشتی راناوه گانه دمش ئه نوسن
- ۱۰ - نیم پته ئه که وینه سهروی وشه و ناوه ند و دواپی

سهر	شهر	شان	شور	شوان	شه پۆل	شه نه
ناوه ند :-	رشمال	خوشناو	پهت	پشتیوان	نیهتمان	نیشان
دواپی :-	رهش	لهش	باش	پیش	گمش	ماممش

۱۱ - ته گهری نیم پته لهم شوینانهی خواره وه ئه یی

راست	ههله	راست	ههله
ناشان	ناشمان	شەش و حەوت	شەشو حەوت
ناشان	ناشنان	شەش بو	شەشبو
ناشیان	ناشبان	رەش بگه	رەش بگه
ناشیکي گهره به	ناشکی	رەش کراوه کان	رەشکراوه کان

راست	هله	راست	هله
ره شکمی کا	رهش که	باشماوه	باش ماوه
رهش که (ره نگی رهش که)	رهشکه	شورشگیر	شورش گیر
رهشکینه	رهش کینه	له پاشدان	له پاش دان
رهشمال	رهش مال	پیش کار	پیشکار
رهشتاله	رهش تاله	باراشمانیان لی کرد	باراشمانیان
رهشاو	رهش ناو		باراشمانیان
رهش بهلهك	رهش بهلهك		باراشمانیان
له پشدان	له پیش دان	باراشتانیان	باراشمانیان
که وشدرو	که وش درو		باراشتانیان
بهش کراو	بهشکراو		باراشتانیان
بهش بهش	بهش بهش	باراشیانیان	باراشمانیان
که لهشمان دی	که لهشمان دی		باراشمانیان
	که لهشماندی		باراشمانیان
که لهشتان	که لهش تان	پیشکه وتن	پیش که وتن
که لهشیان	که لهش یان	پیشکه وتو	پیش که وتو
که لهشیکه	که لهش که	پیشکه وته	پیش که وته
که لهشیکه نر	که لهش کی تر	پژ بهشمه	پژ بهش مره
	که لهش کیتز	پشمه	پشمه
	که لهشیکتره	بهشدار	بهش دار
که لهشیکت نارد	که لهش کت	بهشیکم ماوه	بهش کم
که لهشیکم	که لهش کم	شمشیر	شم شیر

(غ)

۱۷ — پتی غمین

- ۱ — هاوبزی نم پته بزم چهشته به :- كميك زار نه كرتيه وه ، بردنی زمان بو
مهلاشوی خواره وه با دهر كردن له قورگه وه بو دهره وهی زار
- ۲ — نم پته له پته گانی سازه
- ۳ — نم پته له كوردیدا زار كم به كار نه هنیریت نه توانی له بانی پتی (غ)
پتی (خ) به كار بیزنی وهك - باخ
- ۴ — نم پته له پته گانی قورگیه
- ۵ — نم پته خالداره ، خاله كمش نه كه ویته سهره وهی
- ۶ — له وینهی نم پته له كوردیدا پیتی تر نیه
- ۷ — نم پته له چوار شوین به چوار وینه نه گوری [غ خ غ]
- ۸ — نم پته به گشتی بته گانه وه نه نوی
- ۹ — هر وه هاش به ههمو راناوه گانه وه نه نوی
- ۱۰ — پتی (غ) نه كه ویته سروی وشه و ناوه ند و دواپی

سرو غونچه غورد
ناوه ند پینه مبر باغچه باغوان ته ده غه لغاو جفر ناغا
دواپی تیغ چیغ باغ ولاغ

۱۱ — گیرگرفتی نم پته له نویسا لم جیگایانی خواره وه نه ییت

هه له	راست	هه له	راست
تیغ به ند	تیغه ند	باغچه	باغچه
چی غن كه	چیغكه	باغمان	باغمان
چیغی كه		باغنان	باغنان
چیغكمان	چیغكمان	باغبان	باغبان

(ف)

۱۸ — پتی فی

- ۱ — هادیوی نم پته بهم چۆره به : جوت کردنی لیو ، زمان نوسان به مه لاشوی خواره وه ، با دهر کردن له قورگوه یۆ دهره وهی زار
- ۲ — نم پته له پته کانی سازه
- ۳ — نم پته له پته کانی لیوی نه ژمیر درئ
- ۴ — نم پته خالیگی هه به نه کویته سه ره وهی
- ۵ — نم پته له چوار حی به چوار وینه نه گۆرئ [ف خ غ ف]
- ۶ — له وینه ی نم پته پتی [ق - ف] هه به
- ۷ — له نوسینا ههر - وهك نم دو پته ی سه ره وهی به
- ۸ — به گشتی پته کانه وه نه نویسی
- ۹ — ههر وه هاش به ههمو راناوه کانه وه نه نویسی
- ۱۰ — نم پته نه کویته سه روی وشه و ناوه ند و دواپی

سهر و	فرمان	فیز	فهرمو	فل	فینک
ناوه ند	تههنگ	تریفه	تافره ت	ته ناف .	یفۆك
دواپی	تۆف	ماف	کهف	کهف	تف
کیف					

۱۱ — نه گهری نم پته لهم شوینانه ی خواره وه نه یی

<u>هه له</u>	<u>راست</u>	<u>هه له</u>	<u>راست</u>
فهرمایێر	فهرمایێر	مافمان	مافمان
ته ناف باز	ته ناف باز	مافتان	مافتان
کهفگیر	کهفگیر	مافیان	مافیان
فیل باز	فیل باز	مافدار	مافدار

(ق)

۱۹ - یقی قاف

- ۱ - هاوېزی نهم یته وا نهم :- که مینک زار نه کربته وه ، بردنی زمان یو مه لاشوی خواره وه ، با دهر کردن له قورگه وه یو دهره وهی زار
- ۲ - نهم یته له یته کانی سازه
- ۳ - نهم یته له کوردیدا له یته کانی قورگی نه ژمیردری
- ۴ - نهم یته دو خالی هه یه له سره وه نهم له وینهی نهم یته یقی [ف ف] هه یه
- ۶ - نویسی نهم یته هر وهك نهم دو یته یی سره وه یه
- ۷ - نهم یته به همو راناوه کانه وه نه نویسن
- ۸ - به گشتی یته کانه وهش نه نویسن
- ۹ - نهم یته به چوار وینه له چوار جن نه گزری [ق ح ق ق]
- ۱۰ - نهم یته نه که ویته سروی وشه و ناوه ند و دوا یی

سرو قه قه زوان قو قه له قاز قهند
 نا: دند :- پشقل چقل زیقه چمقل قوم بریقه
 دوا یی زه ق لاق دبق لقی زه ق یوق

۱۱ - نه که روی نهم یته له نویسیا راست و هملی له خواره وه نه نویسی

همل	راست	همل	راست
ره قو نه وه	زه ق بو نه وه	لاق مان	لاقمان
چه ق نه	چه ق نه	لاق نان	لاقتان
ره ق نه	ره ق نه	لاق بان	لاقتان
پشقل دان	پشقل دان	لق دار	لقدار

(ف)

۲۰ - پیتی قی

- ۱ - هاویزی نئم پیت بهم جوریه ن هەر دو لیو جوت نهین بردنی زملان بۆ
مهلاشوی خواره وه با دهر کردن له قورگه وه بۆ دهره وهی زار
- ۲ - نئم پیت له پیتکانی سازه
- ۳ - نئم پیت سن خالی ههیه نهکونه سهره وهی
- ۴ - لهشبهی سۆرانی نئم پیت زۆر کم بهکار نههینری بهلام له بادبنانی زۆر بهکار نههینری
- ۵ - نئم پیت له پیتکانی لیویه
- ۶ - له وینهی نئم پیت پیتی [ف - ق] ههیه
- ۷ - چۆنهتی نویسی نئم پیت هەر وهك نئم دو پیتێ سهره وهیه
- ۸ - نئم پیت بههمو راناوهکانه وه نهنوسی
- ۹ - هەر وههاش بهگشتی پیتکانه وه نهنوسی
- ۱۰ - نئم پیت له چوار شوین بهچوار وینه نهگورئ [ف - ق - خ - ف]
- ۱۱ - نئم پیت نهکوته سهری وشه و ناوهند و دواپی

سهر و فینگه فیان
ناوهند گفه بغه ناڤکه ههفال
دواپی ن سولاف مرؤف کبف

۱۲ - تهگهری نئم پیت وا راست و ههلهی له خواره وه نهنوسری

ههله	راست	ههله	راست
مرؤفیک	مرؤفیکه	سولافمان	سولافمان دی
مرؤفیک	مرؤفیکه	سولافتان	سولافتان
مرؤفیکم	مرؤفیکم دی	سولافیان	سولافیان

تییی ن له بهر نهوهی که پیتی (ف) له بهر برا نئم شمش وشه دواپی به پیتی
(ف) نوسران

چه‌ند وشه‌یه کی سورانی و بادینانی

سورانی	بادینانی	سورانی	بادینانی
ناو	ناف	داو	داف
سولاو	سولاف	هه‌نگاو	گاف
هاوین	هاتین	زیو	زیف
هه‌ویر	هه‌فیر	گاوان	گافان
نیو	نیف	شوان	شان
سیو	سیف	شوانکاره	شانکار
کاروان	کارقان	دهو (دهم)	دوف
که‌وان	کفان	میوان	میهان
چاو	چاف	ریوی	ریفی
نوئو	نئیز	ناو	ناف
داره‌وان	دارقان	ژوان	ژشان
باوی (بادام)	باهیف	پوان	پشان
شه‌و	شف	ئاوا	ئاافا
ئاوایی	ئاقامی	رؤژاوا	رؤژافا
بلاو	به‌لاف	پیلاو	پیلاف
شیو (چیشته)	شیف	رمزه‌وان	ره‌زفان
مرو	مروف	ته‌ور	ته‌فر
ته‌ون	ته‌فن	مه‌له‌وان	مه‌له‌فان

نمایی :- سورانی به به‌ه‌دیان له‌لین بادینان ، به‌ه‌دینانی - بادینانی

(ك)

۲۱ - يى كاف

۱ - ھاۋىزى نەم يىتە بەم جۈرەيە نە كەمىك زار نە كرىتەۋە ، بىردىن زامان بۇ مەلاشۋى خوارەۋە ، با دەم كىردىن لە قورگەۋە بۇ دەرەۋەي زار .

۲ - نەم يىتە لە يىتە كانى سازە

۳ - نەم يىتە لە كوردىدا لە يىتە كانى قورگى نەۋمىر درى

۴ - لە وپەي نەم يىتە يىقى [گ] ھەيە

۵ - لە نوسىنا ھەر ۋەك يىقى ناۋ براۋە

۷ - بەگىتى پىراناۋە كانەۋە نەنوسىن .

۸ - نەم يىتە لە چوار جىن بەچوار وپە نەگۈزى [ك ك ك ك ك]

۹ - وشەي كەللە و كۆللە لە نوسىنا بەدەرن

۱۰ - نەم يىتە كەبگەۋىتە دىۋايى وشەۋە پىۋىست بىسەر ناكالت كە بۇ دابىزى ۋەك باۋك نەك بۆكك چەك نەك چەك

سەرو	كەس	كۆن	كار	كورد	كەز	كەو
ناۋەند	يىكەن	نېكۋىش	چونكە .	كچكە	تۆكل	چلكاۋ
دىۋايى	باك	مىشك	پىرىشك .	تارىك	لەك	بوك

۱۱ - گېرۋىگىرى نەم يىتە راست و ھەلەي لە خوارەۋە نەنوسىر

راست	ھەلە	راست	ھەلە
تېكدان	تېكدان	تارىكستان	تارىك كىستان
يىتاك	يىتاك	لېكدراۋ	لېكدراۋ
يەكەنى	يەكەنى	رىك و يىك	رىك و يىك
يەكگرتو	يەكگرتو	بەكسەر	بەكسەر

❧ شیوهه کی تایه تی هه به نزیکه له پیتی کافی ساده
 ❧ پیوست به نیشانه به كه نه كات بو نه وهی له کافی ساده جیا بگریته وه
 ❧ له راستدا هم شیوه به هه زی توش بونی کافی ساده به پیتی ناساز [ئ] یان [ی]
 باخود (و - ئ) نرسكیت وهك

ك - و - ئ	ك - ی	ك - ئ
كوئیر	کیژ	کبو
کوئستان	کیف	کیم
کوئخا	کین	کید

هه بهم جوړه
 ❧ کیش لاکیش . بهرگیش . موکیش . کیش . کیشان . سهرگیش . کنی .
 کیل کیلان کیچ کیروشك . کیشكه . کیشته . کیشته . شلکینه
 ❧ کیندار . کینه . کیژوله . مشکی . باله کی هه کی . دهشته کی . کهرکی . دهزی
 باوکی دایکی چه کی . چاکی
 ❧ کوئندهر کویره کویره گانی

❧ باوکی کویره ی دهوکی شلکینه بهوشکی نه خوا
 ❧ کنی ونی کیژه که ی دهشته کی کیشته نکه لئ نه نن
 ❧ کوئخای هه کی راوی کیوی له کیوی کیلشین نه کات

(گ)

۲۳ - يتي گاف

- ۱- هاوريزي نم يته بهم جزويه :- زار نه كړي ته وه . بردني زمان بو مه لاشوي خواره وه . با له قورگه وه بو دهره وه ي زار دهر نه چي
 - ۲- نم يته له يته گاني سازه
 - ۳- نم يته له يته گاني قورگي نه ژمي دري
 - ۴- له وڼه ي نم يته يتي [ك] هه به
 - ۵- جزويه تي نوسبي همر وهك نم يته ي سهره وه به
 - ۶- نم يته به چوار وڼه له چوار شوي نه كوري [ك ك ك ك]
 - ۷- وشي كوله له نوسينا به دهره
 - ۸- به همو راناوه كانه وه نه نوسن
 - ۹- همر وه هاش به گشي يته كانه وش نه نوسن
 - ۱۰- نم يته نه كه ويته سرو ي وش و ناو د و دواي
- سرو :- كول گنم گاز كوره كوښه كمه كيده وه
 نار دند :- ميكل مه نكور هه نكاو . په نگر نه كمر له كمل مه نگر
 دواي :- ره كه مانگه مديك . كرينگه هه نك زرينگ . نا هه نكي
- ۱۱- نه كره ي نم يته راست و هه له ي له خواره وه نه نوسن

هه له	راست	هه له	راست
كهنجي نه	كهنجنه	بهركت درو	بهركدرو
پي ډگريه	پي بهريه	ره گدار	ره گدار
پي بهركه	"	بانگه دان	بانگدان
نه هه نكي كان	نه هه نكي گان	بهركه نه	بهركه
نه هه بكيكمان		بهركه نه	بهركه
ره نكي نه	ره نكي نه	بهركه به تي	بهركه به تي

- ھاۋىزى نەر ۋەك شىۋەى گافى شىۋاۋە
- پويست، پېشانەبەك ئەكەت بۇ ئەۋەى كە لە گافى سادە جيا بىكرىتەۋە
- ئەگەر گافى سادە بىكرىتە پىش يىتى ناساز (ى) يان (ئ) با (و - ى) ياخود (و - ئ) ئەۋ كاتە دەنگى گافى سادە بەتەۋاۋەتى ئەگۈرئ ۋەك

گ - ى	گ - ئ	گ - و - ى	گ - و - ئ
گىيە	گىز	ھەنگۈين	گۈيز
گيا	گىل	مىنگۈين	گۈئ
گىرفان	گىزەر	كەنگۈين	گۈننى

ھەر بىم چەشە

• گىو گىر گىراۋ گىران ، گىشە گىف ، گىرە گىرەۋە گىز (گۈيز) مەگىرانى ئەگىنا پۈنگىن ، سەنگىن ، رەنگىن ، زەنگىن ، بانگى ، دەنگى

• كىك گىوز كىلاس ، گىر كىچ (كەچ) ، گىزىن (جەزىن) ، گىرە

كىچەل ، گىرەشىۋە گىتى ، كىزان ، گىرەكە رەنگىكى ، چەنگىكى

• گۈئ گۈنچىكە گۈيرەكە گۈيزان

• گىلاس گىرفانى پزە لە گۈيزى پۈنگىنە

• بەنگىن گىزۈنە ھەنگۈينى كرىنگىسى بۇدى

• كىك و گۈيزەكە گىا گىزەر ئەخۇن

۱ — هاویزی نئم پیت بئم چۆرهیه :- کەمیک زار کردنەوه ، نوسانی زمان بە مەلاشوی
سەرەوه ، با لەقورگک دەرکردن بۆ دەرەوهی زار .

۲ — نئم پیتە لە پیتەکانی سازە

۳ — لە وینە نئم پیت پیتی [ل] ھەبە

۴ — نوسی ھەر وەك پیتی ناو براوە

۵ — نئم پیت بەراناوەکانەوه ئەنوسن

۶ — بەگشتی جیتەکانەوێش ئەنوسن

۷ — نئم پیتە لە چوار شوین بەچار وینە ئەگۆری [ل ل ل ل ل]

۸ — نئم پیتە ئەکەوێتە سەروی وشە و ناوەند و دوا

سەرو :-	لۆق	لۆر	لۆکە	لق	لاو	لینگ	لەش
ناوەند :-	بلویر	شلیر	پسولە	مەلە	ھەل	کەلک	ھیلکە
دوا :-	زل	مل	پیل	قەل	جل	کەل	گەل

۹ — ئەگەری نئم پیت لەنوسینا لەم جیگایانەی خوارەوه نەین

هەلە	راست	هەلە	راست
مل بەتە	مل بەتە	مل وان کە	مل وان کە
مل تانم گرت	مل تانم گرت	مل وان کە	مل وان کە
مل تانمان	مل تانمان گرت	جل درو	جل درو
مل تانمان		مل بازی	مل بازی
مل تانمان		شل کینە	شل کینە
کل چوک	کل چوک	مل مە	مل مە
کل دان	کل دان	مل تە	مل تە

(ل)

۲۶ — پیتی لای قەلەر

- ۱ — ھاییزى ئىم پىتە بىم چۆرەپە : كەمىك زار كىردەنەۋە ، نوسانى زمان بەدەلاشوى سەرمەۋە ، با دەركىدن لە قورگەۋە بۇ دەرمەۋەى زار
- ۲ — ئىم پىتە لە پىتەكانى سازە
- ۳ — لە وىنەى ئىم پىتە پىتى [ل] ھەيە
- ۴ — لە نوسىنا ھەر وەك لای لەزە
- ۵ — بە ھەمۇ راناۋەكانەۋە نەنوسىن
- ۶ — ھەر وەھا بەگىشتى پىتەكانەۋەش نەنوسىن
- ۷ — لە ھەندى ناۋچە لەباتى پىتى لای قەشەۋ پىتى لای لەزىيان رىنى سوك بەكار ئەھىتىن وەك سالى - سالى - سالى
- ۸ — بۇ جىيا كىردەنەۋەى لە پىتى لای لەزىيانەپەكى ئەخرىتە سەرمەۋەى
- ۹ — ئىم پىتە ھەر ئەگەۋىتە ناۋەند و دۋاى وشەۋە

سەرو	—	—	—	—	—	—
ناۋەند	بىلىند	پىلىنگە	ئالۋز	پالەۋان	بالەخانە	سالنامە
دۋاى	دلى	گول	سالى	ئالى	ئالى	چالى

۱۰ — تەگەرى ئىم پىتە راست و ھەلەى لە خوارەۋە ئەنوسرى

راست	ھەلە	راست	ھەلە
دلىۋز	دلىسوز	دلىتە	دلىتە
پالداۋە	پالداۋە	دلىمانىان (شكاد)	دلىمانىان
تېكىلى	تىكىلى	دلىمانىان	دلىمانىان
ھەلگىرتىن	ھەلگىرتىن	دلىمانىان	دلىمانىان

ر - ره شمال ، رۆله ، ریخه لۆك ، ره هیل

ز - زمرده واله ، زیل ، زیخه لان ، زؤل ، زال ، زه نگو له ، زه لم

ژ - ژاله

س - سال ، سالانه ، سالنامه ، سل سه هۆل سمیل سفله - سله سكاللا سیل

ش - شال ، شالدار ، شالوو ، شروال ، شمال ، شمخال ، شهوان ، شلقه ، شهله

ف - فیل ، فیلباز ، فیلادی ، فیشال

ق - قه لهو ، قه لا - قه لات ، قال - قال کراوه ، قرژال قالی - خالی (مافور)

ک - کال ، کاله ، کاله ک ، کمل - که له شیر که له میرد ، کوله ، کولان ، که زال ،

کۆل - کۆلدار کۆل نهدان ، کاکۆل ، که له ک - که له که وان ، که فضال ، کلاو

که نده لان ، کوله ، کول کردن ، کولخان ، که لاف ، کۆزوله ، که فعل ، که ول ،

کاکۆل ، کشت وکال

گ - گال ، گاله ، گله ، گول ، گولاو ، گولدان ، گولدار ، گولتاز ، گولزار ، گولچن ،

گل ، گلاو ، گله سر ، گله زمرده ، گلینجان ، گه لا ، گهچیل ، گوژانک ، گلوله ، که لو

گ - لال ، له کمل لیل

م - مال ، مالدار مه لدارى ماللاو ماللاوایی ، مالان ، مله ، مه لاشو ، مال -

مندال ملکه نه ملکه نه

ن - نال - نالیه ند ناله ، نهرمۆله ناخۆلا

و - وه لام وبل وه لاش

ه - هه له ، هه له شه ، هه لۆ ، هه لاله ، هه لوژه ، هه لم ، هه ل ، هه له دوکهل ، هه لپه رکی ،

هه لاوه ، هه لالا ، هه ول - هه ولدان ، هه لامعت

۱ — هاریزی نهم پته بهم جوره به جوت کردنی لیو به ته واوه تی بردنی زمان
مهلاشوی خواره وه ، با دهر کردن له قورگموه بؤ دهره وهی زار .

۲ — نهم پته له پته کانی سازه

۳ — له پته کانی لیوی نهزمیه درئی .

۴ — له وینهی نهم پته چی تر نیه .

۵ — نهم پته له چوار شوین به چوار وینه نه گورئی [م م م م]

۶ — به هممو راناوه کانه وه نه نویسن

۷ — ههر وه ها یگشتی پته کانه وهش نه نویسن

۸ — نهم پته نه که وینه سه روی وشه و ناوه ند و دواپی

سرو : مزز مو موز مهرد میشك معزن مزر مازو

نا.ه ند : چیمهن. دیسه ر. هیمن بنمیچ سه قوره سهیل هممو شمو

دواپی کهم چوم جاجم نهم نس دهم سم قوم

۹ — نه که روی نهم پته راست ههلهی له خواره وه نه نویسن

ههله	راست	ههله	راست
بهرام بهر	بهرام بهر	چوم مان	چومان ههیه
مام تانم	ماتانم دی	مام مان	مامان هات
مام تان یان	ماتان یان دی	مام مه	مامه
ماتان یان		که متتر	که متتر
مام تان یان	» »	که متترین	که متترین
چومیک تان یان	چومیک تان یان بزی	که ماوه	که ماوه

راست	هله	راست	هله
نیشانه	نی تانه	بر بندار	برین دوار
نیانه	نهی یانه	ناینان	نان بان
نانکمر	نان کمر	نایکمان	نایکمان
ناندهر	نان دهر	نایکبان	نانی کبان
ناندین	نان دین	نایکیان	نایک بان
شوانکاره	شوان کاره	ناتمانت خوارد	نان مانت
بانگوش	بان گوش	ناتانیان خوارد	نان تان بان
بانگیر	بان گیر	ناتان بان	ناتان بان
تاوانبار	تاوان بار	نان تان بان	نان تان بان
زانبار	زان بار	نان بانم	نان بانم
هاندان	هان دان	ناتمانی	نان مانی
زیندرو	زین درو	نایانی	مان یانی
زیندان	زین دان	نانمی	نان می
ناسنکر - ناسنگر	ناسن کر	نانتی	نان تی
هاوینکه	هاوین که	نان و ماست	نانو ماست
جوانرؤ	جوانرؤ	نایکه	نانی که
خانزاد	خانزاد	نایکی تر	نانی کی تر
تاپندار	تاپن دار		نانی کتر
ضرمانهر	ضرمان هر		نایکی تر

(و)

۲۷ — پیتی واوی قوچاو

۱ — هاروی ئم پیتە بېم جۆره ئهیی :- لیو جوت ئهیی و بۇ پشەوه ئهروات
زمان بردن بۇ مهلاشوی خوارهوه ، با دهرکردن له قورگهوه بۇ دهرمهوی زار

۲ — ئم پیتە ! پیتەکانی ناسازه

۳ — له پیتەکانی لیوی ئهزمیر درئ

۴ — ئم پیتە بهیپی [ا ، د ، ر ، ز ، ژ ، ل ، ه] به نانوسن

۵ — بههمو پیتەکانی ترهوه ئهنوسن

۶ — له نوینا همر وەك واوی کراوهیه (ل)

۷ — وشە قوول ، کور ، کەوو [۱] [کە - و] له نوینا بهدەرن بهدو [واو]

ئهنوسرین

۸ — ئم پیتە ئهکەوتە سهروی وشە و ناوهند و دواپی

سهرو :- وان وشە ورگ و ن ورد ورج وهره

ناوهند :- کورد سور دور کاور باور پور مافور

دواپی :- کهو شهو ناو چاو دو بو [۲] - زو

۹ — ئم پیتە که بکهوتە پیش پیتی ساز باش خوی دهرهخات وەك وشە ، و ن

ورج ، وژ ورگ ، ورد ، وتار ، وریا

۱۰ — گیروگرفت و جینگای بههله چونی ئم پیتە بهدور و دریزی له خوارهوه

ئهنوسری

(۱) کهوو مانای رهنگی شینه

(۲) له ههندی شۆن له باتی بو [یوگ] ئهلین همر وههش

یوه - یوگ نهیوه - نهیوگ ههیهوه - ههیهوگ

۵ پتی پیوهندی بهتیا نهین و بهوشهوه نانوسی وهك

باغ و رهز	نهك	باغو رهز
برن و مهز	»	برنو مهز
دهست و پین		دهستپین
خزم و کس		خزمو کس

۵ پتی پیوهندی کمیک لهوشه یه کم دور نهوسری وهك

داو و دهززی	نهك	داوودهززی
چاو و برؤ		چاووبرؤ
شه و رؤز		شهوورؤز
کهو و کؤنر		کهووکؤنر

۵ والهم رستانه ی خواره و نهیرئ سن [واو] نه کهونه نهك یه کهوه . نهین کمین لیک دورین

راناو و وشه لیک جیان	نهك	راناووشه لیک جیان
مو و ورگه که فریده		مووورگه که فریده
کهو و ورچ راو نهکات		کهوورچ راو نهکات
بهرگدرو و وردی هاتن		بهرگدرووردی هاتن
زیندرو و وریا لیره		زیندروووریا لیره

تییی :- نهگیر وهك هندی کس لهو بیر و باومره نه که وشه ی ورگه ، مو ، ورچ

وری و وردی ، بهرگدرو زیندرو کهوشدرو ، مازو بهدو [واو]

نهوسرین لیره دا نهیرئ که پینچ [واو] نه کهونه نهك یه کهوه که نهوه له سر

هیچ بنه بهك نیه وهك ،

وهك برگدرو و ووردی — برگدروووردی

زیندرو و وریا — زیندروووریا

مو و ووگه — موووورگه

۵ کابرا که وتوو (که وتو - وه) نهك کابرا که وتوو
 نهخوشه که چاک نه بووه (بو - وه) نهخوشه که چاک نه بووه
 ئیتا زووه (زو - وه) ئیتا زوه
 هر بزم چهشت نهوه مازووه ، چرووه ، مردووه ، کهوشدرووه ، هه بیوه ، که ندووه ،
 ماندووه ، خانووه ، بانووه ، بزووه ، بانووه

۵ بهلام نهگر هر وشهيك که دوايی یی به پیتی (ا - و) یان (و - و) نهو
 کاته یك (واو) قوت نه درئ وهك

۱- و چالاک زور پیاوه نهك چالاک زور پیاوه
 دلشاد له راوه دلشاد له راوه
 زارا کلی له چاوه زارا کلی له چاوه
 نانه که هندی خاوه نانه که هندی خاوه
 هر وه هاش لاوه ، بلاوه تاوه ، بلاوه ، ماوه ، داوه ، هه ناوه هت

۵- و :- فرهاد له خوه نهك فرهاد له نهزوه
 نمه کهوه نمه کهوه
 مانگ یك شهوه مانگ یك شهوه
 گوشت که قلهوه گوشت که قلهوه
 هر بزم گوژره به ههوه ، دهوه ، چهوه ، لهوه ، زهوه هت

تیینی :- نهگر وهك هندی کس نهوسن زو ، دو ، رو ، شو ، مازو ، خو ماندو
 بزو هت به دو (واو) نهو کاته نهیئ سن (واو) نهکونه دوايی
 به کهوه ، که نهوه له هیچ زمانیکی تر وا رو نادات وهك

ئیتا زووه (زو - وه) باره کم مازوووه (مازو - وه)
 کابرا یك روووه (روو - وه) هت

۵ به دووم دمرچوم نهك به دووم (دو - وم) دەرچوم
 نهوه دوومه نهوه دوومه (دو - ومه)
 دووستان هات دووستان (دو - وستان) هات
 مەریوان دوومینه مەریوان دوومینه (دو - ومینه)
 دوومین دوومین (دو - ومین)
 هر بهم جارهیه دووهی دوومن دوومیان ، دوومم ، دوومینی
 دوومینم دوومینان ، دوومیتان ، دوومینان

۵ له جلدرووه کم نهك له جلدرووه کم [جلدروو - وه کم]
 له دار مازووه کی له دارمازووه کی [مازوو - وه کی]
 له زووه لیرم له زووه لیرم [زوو - وهوه]
 به چرووه سوتا به چرووه سوتا [چروو - وهوه]
 به خانوووه فرۆشرا به خانوووه فرۆشرا [خانوو - وهوه]
 هر وها له کهوشدرووهوه ، به دووهوه ، به تارزووهوه ، تارزووهوه

۵ وه کو گوتمان نه گمریتی وادی کرژ کهوته یش یهك له یته گانی سازهوه نه وگانه
 دهنگی واده که به چاکی تاشکرا و دهر نه کهوئ وهك نه وته ، وشه ، ون ،
 ورگه ، وژ ، وریا ، وتار ، ورچ

۵ بۆ زانین وشه گانی که پیتی وادیان نه کهوینه ناوهند و دواپی واه خواره و نه نوسری
 وان ، وازی ، واتی پامهوان ، باغهوان زیوان ، میوان نیو ، زیو ، پیو
 وینه خاوتنه شوین یتوین وهك لیو ، میو ، کیو
 کهمر ، کهمر رهوه ، نهتهوه ، نهوه کهو ، شهو ، خهو ساوار ، هاوار
 کاوه خاوه ناو ، چاو کاور ، باور ، تاور لاوک ، باوک ، چهور
 هور کورد گورد گوند توند گول گوژ نوک بوک توک چونکه
 لوتکه ، دور ، زور ، سور زو ، دو ، مو ، مازو ، زبندو

۳۰ — پیتی واوی کراوه

۱ — هاویژی نئم پیتە بئم جۆره نەین : زار نەکریتەوه ، زمان بۆ لای مەلاشوی
خوارەوه نەروا ، با دەرکردن لە تورگەوه بۆ دەرەوهی زار دەرئەچن .

۲ — نئم پیتە لە پیتەکانی ناسازە

۳ — لە وینە نئم پیتە واوی قوچاو (و) هەبە

۴ — لە نو سینا هە . وەك پیتی سەرەوهیە

۵ — بەهێج جۆرەك بەپیتی [ا ، د ، ر ، ز ، ژ ، و ، ه] وە نانوسن

۶ — بەگشتی پیتەکانی ترەوه نەنوسن

۷ — پیتی (ه) هیتی کتر بەهێج جۆرەك ناکەوێتە دواى نئم پیتەوه وەك لە زاخۆوه
(زاخۆ - وە) نەك لە زاخۆه کاسەكە بەدۆوه هەل گرە (بەدۆ - وە)
نەك بەدۆه

۸ — نئم پیتە نیشانەدارە نیشانەكەش نەكەوێتە سەرەوهی (ۆ)

۹ — نئم پیتە نەكەوێتە ناوەند و دواى . وشەوه

سەر — — — — —

ناوەند : دۆم مۆن دۆشاو مەرف گۆشت چۆن رۆخ گۆزە .

دواى : دۆ فرۆ هەلۆ هێرۆ چەقۆ پەرۆ بۆ گۆ

۱۰ — نئم پیتە کێر و گەرفی زۆر كەمە

• لەو رۆژانە شیركۆ و كوردۆ لە زاخۆوه گەرانەوه

• ئادۆ بەخۆ و ئۆ كیلۆ گۆشتەوه بۆ بەمۆ چو

• هەلۆ تیرۆ بۆچی وا ئالۆز و پەشۆكاوی

۳۱ — پیتی ھیتی ساده

۱ — ھاویژی ئىم پىتە بىم چەشەبە : زار کردنەوہ بردنى زمان بۇ مەلاشوى
خوارەوہ ، با دەرکردن بەتەوژم لە قورگەوہ بو دەرەوہى زار

۲ — ئىم پىتە لە پىتەکانى سازە

۳ — لە پىتەکانى قورگىە

۴ — ئىم پىتە لە وىنەى خۆى تاکە

۵ — بەھەمو پىتەکانەوہ ئەنوسى

۶ — وشەى ھەللە ، ھىللانە [ھىلانە] لە نوسىنا بەدەرن

۷ — ئىم پىتە ھەر ئەکەوتە سەروى وشە و ناوەندى

سەرو : ھەور ھەناسە ھاوار ھۆش ھىرش ھىن ھاوین

ناوەند : نېنى بەھار بەھەشت ھەرماد دەھۆل کەلپور سەھۆل

دواى : — — — — —

۸ — تەگەردى ئىم پىتە لە نوسىنا زور کەمە

• ھەباسى ھاوړىم ھەمو ژۆژ ھەمىشە بەھارم بۇ ئەھىنى

• ھەتا ھەتائى ھۆزراوہ کانى ھونەرمەندەکانى کورد ھەر ئەھىنى

• ھەلگۆرد و ھەندىزىن و ھەورەمان و ھەور و ھەيسولتان ھەموى ھەر شاخىن

• لە ھاوینگەکانى ھەولير و دەرۆك ھەرمى و ھەنجير ھەلۆژە و ھەنارى باش

ھەل ئەکەوى

۳۲ — پیتی هینی کز

۱ — هاویزی نم پته بهم جۆره به نه کمیک زار نه کریتوه ، زمان بردن بۆ مه لاشوی

خواره وه با دهرکردن له قورگه وه بۆ دهره وهی زار

۲ — نم پته له پته کانی ناسازه

۳ — نم پته له وینهی خوی تاکه

۴ — نم پته له شیوهی بادینانی به نه وژم نه هاویزیت وهك پیتی (ه)

۵ — نم پته له نوینا زۆر بن گیر و گرت

۶ — نم پته له کوریدا گهلی به کار نه هینری

۷ — نم پته به پیتی [ا ، د ، ر ، ز ، ز ، ژ ، و ، و] وه نانوسن

۸ — نم پته ههر نه کهوینه ناوهند و دواپی و شهوه

— — — — — سهرو

ناوهند :- دهم دهو کهو بهرد هه ور وهك کس رمز

دواپی کاهه هیلکه پته رانه تاله ژاله دانه

ه ههر کس بۆ بهرزه وهندی نه ته وه کهی خوی هه ول ته دات

ه معزه قه له وه که له رمزه وانه هه زاره که وه ربگره وه

ه به ههمو دهم نه لیم و ههر دهمه ته قه له که لت له سهر چونه دهره وهت ، بهس

نهین له مه به دواوه زو وه ره وه

(ي)

۳۳ — پیتی [ی] کرثر

۱ — هاوړی تم پته بم جزیره نه کمینک زار نه کړیته وه ، بردنی زمان یو لای مه لاشوی خواره وه ، با دهره تان له قورگوه یو دمره وهی زار

۲ — تم پته له پته گانې ناسازه

۳ — له ټپه ی تم پته پیتی [ئی] هبه

۴ — له نوبیا هر وهك پیتی ناو براوه

۵ — تم پته دو خالی هبه نه گمر بکویه سهروی وشه و ناوهند خاله کان نه کونه

زیره وهی وهك یار يك ، په نیر ، شیر

به لالم که بکویه دواپی وشوه پتویست به دو خاله که ناکلت یو داپرنی وهك

مراوی ، نهك ، مراوی ، دهرزی ، نهك ، دهرزی

۶ — تم پته به همو راناوه گانه وه نه نوسن

۷ — دگشتی پته گانه وش نه نوسن

۸ — تم پته به چوار وټه له چوار شوین نه گورئ (ی ی ی ی)

۹ — تم پته نه کویه سهروی وشه و ناوهند دواپی

سهری : پهك یار یانه یاری یاسا په گنا پاخود . په گانه .

ناوهند : پایز هین پایز چیمین دیمین یی . پته ییس .

دواپی : ههینی کشتی شوتی . کمزی دهرزی بادپی باوی ماسی .

۱۰ — نه گمره ی تم پته له نوبیا زوره وا له خواره وه راست وهلمی نه نوسن

راست	هله	راست	هله
دهرزیمان	دهرزیمان	چیه	چیه
مراویتان	مراوی تان	=	چیه
ماسیان گرت	ماسی یان	چیم دی	چیم دی

له کفریدا	نهك	له کفریدا
له نامیدی دا		له نامیدی دا
له کوردی دا		له کوردی دا
له سوله یمانی دا		له سوله یمانی دا
له کفری یا	نهك	له کفریا
له کوردی یا		له کوردیا
له نازادی یا		له نازادیا
له سوله یمانی یا		له سوله یمانیا
له کفری یه وه - له کفریه وه	نهك	له کفری یه وه - له کفریه وه
له نامیدی یه وه - له نامیدیه وه		له نامیدی یه وه - له نامیدیه وه
له کوردی یه وه - له کوردیه وه		له کوردی یه وه - له کوردیه وه
له سوله یمانی یه وه - له سوله یمانیه وه		له سوله یمانی یه وه - له سوله یمانیه وه
شاره که کفری یه - کفریه	نهك	شاره که کفریه
نعمه شوتی یه - شوتیه		نعمه شوتیه
خواردنم ماسویه - ماسیه		خواردنم ماسیه
زانای کوردی یه - کوردیه		زانای کوردیه
له شاری نامیدی مه	نهك	له شاری نامیدیه
دانشتوی سوله یمانی مه		دانشتوی سوله یمانیه
له گهره کی نلزادی مه		له گهره کی نلزادیه
له لقی کوردی مه		له لقی کوردیه

• هر وشبهك كه دواي، بن به پتي (ی) كرز كه (اضافه) كرا پتي (ی)
 قوت نهدرن و نانوسرچ وهك:—

مرادی پیروت	نهك	مراوی پیروت —
كزى شیرین		كزى شیرین —
دهرزی چلدرو		دهرزی چلدرو —
زهوی جوتیار	•	زهوی جوتیار —

• تو رانیبی	نهك	تو رانیبی
تو شغلادویی		تو شغلادویی
تو گه لالهیی		تو گه لالهیی
تو دزهی	•	تو دزهی

• من رانیبیم	نهك	من رانیبیم
من سالهیم		من سالهیم
من دزهییم		من دزهییم
من بانهیم	•	من بانهیم

کابرا بانه بییه	نهك	کابرا بانه بییه
سردار دزهی بییه		سردار دزهی بییه
شوان ساله بییه		شوان ساله بییه
شیاك یستانه بییه	•	شیاك یستانه بییه

زهوین به برشته	نهك	زهوین به برشته
مراوین قهلهوه		مراوین قهلهوه
ماسین زله		ماسین زله
كشتین گهره بییه		كشتین گهره بییه

هر وه هاش زهویکی نهك زهویکی ، مراویکی نهك مراویکی ماسیکی نهك
 ماسیکی كزیکی نهك كزیکی هند

لیره دا نه نیرئی چو نه تی نویسی وشه کانی که به پهك (ی) یان دو (ی) ی کرژ
 نه نوسرین له ممش پتر واته یی سن (ی) ی کرژ نه کونه دوا یی په که وه وهك نـ

<u>وشه</u>	<u>پهك (ی)</u>	<u>پهك (ی)</u>	<u>دو (ی)</u>	<u>سن [ی]</u>	<u>سن [ی]</u>
زانا	زانای	زانایان	زانای	زانای به	زانایان
پاشا	پاشای	پاشایان	پاشای	پاشای به	پاشایان
تاغا	تاغای	تاغایان	تاغای	تاغای به	تاغایان
دوا	دوا ی	دوایان	دوا ی	دوا ی به	دوا یان
دانا	دانای	دانایان	دانای	دانای به	دانایان
تاوا	تاوای	تاوایان	تاوای	تاوای به	تاوایان
دارا	دارای	دارایان	دارای	دارای به	دارایان
برا	برای	برایان	برای	برای به	برایان
نازا	نازای	نازایان	نازای	نازای به	نازایان
دهی	ده بان	ده بان	ده یی	ده یی به	ده یی بان
دز	دزی	دزیان	دزه یی	دزه یی به	دزه یی بان
کرده وه	کرده وه ی	کرده وه یان	کرده وه یی	کرده وه یی به	کرده وه یی بان
ماوه	ماوه ی	ماوه بان	ماوه یی	ماوه یی به	ماوه یی بان

[۱] نه گوتړی زانای یان به ناوبانگه نهك زانایان به ناوبانگه هر وهاش پاشایان
 نازایان ، هند

چونکه دروست نیه به هېچ کڅوچک سن [ی] ی کرژ پیکه وه بنوسین

(ئ)

۳۴ — پیتی [ئ] ی حاو

۱ — ھاویزی ئم پیتە بەم چۆرەبە :- زار ئەکریتەوہ بردنی زمان بۇ مەلاشوی
خوارەوہ ، با دەرکردن لە قورگەوہ بۇ دەرەوہی زار

۲ — ئم پیتە لە پیتەکانی ناسازە

۳ — ئم پیتە ئەگەر بکەویتە دوایی وشە پیتەبە دو خالەکە ناکات کە بۆی
داہێزێ وەك دێ ئەك دێ ، ھەوئ ئەك ھەوئ نرئ ئەك نرئ
بەلام کەبکەویتە ناوەندی وشەوہ دو خالەکە ئەکەوہە ژیرەوہی وەك مێشك
مێخۆش پێش

۴ — لە وینە ئم پیتە پیتی [ئ] ی کرژ ھەبە

۵ — لە نوینا ھەر وەك پیتی ناو براوہ

۶ — بە ھەمو پیتەکانەوہ نەنوسئ

۷ — بەگشتی راناوہکانەوہش نەنوسئ

۸ — ئم پیتە ئەکەویتە ناوەندی وشە و ودوایی

—	—	—	—	—	—	—	سەر
شیر	ناوینە	وینە	گیلاس	پیش	میش	میشك	ناوەند :-
مەن	پەن	جەن	ناکری	دێ	کەوئ	ھەوئ	دوایی :-

۹ — ئەگەرە ئم پیتە وا لە ژیرەوہ راست وھەلە ئەنوسرئ

<u>ھەلە</u>	<u>راست</u>	<u>ھەلە</u>	<u>راست</u>
ھەرمەن مان	ھەرمەیان	ھەرمەم کری	ھەرمیم کری
ھەرمەن تان	ھەرمەتان	ھەرمەت کری	ھەرمیت کری
ھەرمەن بان	ھەرمەیان	ھەرمەنی کرک	ھەرمینی کری

جی خۇمە	نەك	جىنى خۇمە
نرى ئىتروشە		ترى ئىتروشە
ھەممى نازەنن		ھەممى نازەنن
زى گەورە		زى گەورە
رى دورە		رى دورە
<hr/>		
• لە جىوۈ دەنگى دى	نەك	لە جىوۈ دەنگى دى
لە رىوۈ ماۋەتەۋە		لە رىوۈ ماۋەتەۋە
رە دىوۈ بۇ شار		رە دىوۈ بۇ شار
لە ئاكرىوۈ تا زاخۇ		لە ئاكرىوۈ تا زاخۇ
لە مىوۈ ھەتا نىر ھاتن		لە مىوۈ ھەتا نىر ھاتن
<hr/>		
• لە چىدا	نەك	لە جىدا
لە رىدا		لە رىدا
لە پىدا		لە پىدا
بە ئاكرىدا		بە ئاكرىدا
لە لادىدا		لە لادىدا
<hr/>		
• دى و زەۋى	نەك	دىو زەۋى
پى و دەست		پىو دەست
مى و نىر		مىو نىر
نرى و ھەنجىر		نرىو ھەنجىر
خوى و ترش		خوىو ترش

له جئى دورە	نەك	له جئى دورە
خوئى ئالە		خوئى ئالە
پىئ نارىكە		پىئ نارىكە
زئى گەورەپە		زئى گەورەپە
هەوى ئ ھارە		هەوى ئ ھارە

زئى بەك	زئى بەك	• زئى بەك
ھەمى بەك	ھەمى بەك	• ھەمى بەك
كەوى بەك	كەوى بەك	• كەوى بەك
دئى بەك	دئى بەك	• دئى بەك
مى بەك	مى بەك	• مى بەك

سىم زۇر باشە	نەك	• سىم زۇر باشە
سىمىن راي كىرد		• سىمىن راي كىرد
سىمان گەراپەو		• سىمان گەراپەو
سىمەد		• سىمەد
سىشمو		• سىشمو

ئەو دئى بە	نەك	• ئەو دئى بە
ئەمە كئى بە		• ئەمە كئى بە
ئەو دئى بە		• ئەو دئى بە
سەبەتەى قىرئى بە		• سەبەتەى قىرئى بە
كاكت لە وئى بە		• كاكت لە وئى بە

ئىيى :- يورون كە پىئى (ئى) زۇر كەمە بۇ ھەمە وشەكان دانەنزاو

ههله	راست	ههله	راست
جی ماوه	جیماوه	نیکردن	نن کردن
جی گر	جیگر	نیکرتن	نن گرتن
جی گیر	جیگیر	تی کوشین	نیکوشین
جیه جی	جی به جی	تی کوشەر	نیکوشەر
رئ گر	رئگر	تی گه بشتو	نیکه بشتو
رئ نوس	رئئوس	تی بی تی	تییی
رئ زمان	رئزمان	تی ییی	
رئ باز	رئباز	تیسی تی	
رئ دار	رئدار (گونده)	تی کؤل	تیکؤل
رئ ناس	رئئاس	تی که لاو	تکه لاو
کرئ کار	کرئکار	تی گرا	تگرا
کرئ بار	کرئبار	پی که وه	پیکه وه
کرئ کرته	کرئکرته	پی کمانه وه	پیکمانه وه
کرئ وه	کرئوه	یکمانه وه	
لیکردن	لی کردن	پی لاو	پیلاو
لیزانین	لی زانین	پی وه ند	پیوه ند
لیبورن	لی بورین	پی ویت	پیویت
لبدور بون	لی دور بون	پیگرتن	پی گرتن
لیخوش بون	لی خوش بون	پی کؤل	پیکؤل
لیقه وماو	لی قه وماو	جی که	جی که
لیارانه وه	لی یارانه وه	جی گا	جیگا
لیوه شانه وه	لی وه شانه وه	جی نشین	جینشین

همله	راست	همله	راست
پیگه بشت	پی گه بشت	تیگه بشت	تی گه بشت
پیوم گوت	پیوم گوت	تیوم گه بشت	تیم
پی پی	پی پی	تی تی	تیی
پیوت	پیوت	توت	تیت
پی مان	پی مان	تی مان	تیمان
پی تان	پی تان	تی تان	تیتان
پیان	پیان	تی یان	تییان
پیمان یان	پیمان یان	تیمان یان گه یاند	تیمان یان گه یاند
پی مان یان		نیمان یان	
مایان		تی مایان	
تان یان	یتان یان	تان یان	تیتان یان
یتان یان		تیتان یان	
پی تان یان		تی تان یان	
پیان یان	پیان یان	تان یان	تیتان یان
پی یان یان		تان یان	
یان یان		یتان یان	
تان یان	یتان یان	تی یان یان	تییان یان
یتان یان		تییان یان	
پی تان یان		تی بان یان	
پی کی بکه	یکی بکه	تی کی مده	یکی مده
پی که نین	یکه نین	تیک دراو	تیکسراو
پیهل گرن	پی همل گرن	تیهل کردن	تی همل کردن
پیی کردن	پی تی کردن	تیشکاو	شکاو

ههله	راست	ههله	راست
ليگيرئ	لي گيرئ	ليکدراو	ليکدراو
ليسگيرئ	ليم	ليکدان	ليکدان
لينگيرئ	لني	ليکمان جيا کرده وه	ليکمان
لينگيرئ	ليت	ليکمان	ليکمان
لي مان گيرئ	ليمان	ليکنان	ليکنان
لي تان	ليتان	ليک تان	ليک تان
لي بان	ليبان	ليکبان	ليکبان
لي مانيان	لي مانيان وه مرگرت	ليکيان	ليکيان
لي مان يان		ليکدانه وه	ليکدانه وه
ليمان يان		ليکدانه وه	ليکدانه وه
لي تان يان	لي تان يان	ليک و يک	ليک و يک
لي تان يان		لي کو يک	لي کو يک
لي تان يان		پن تي کردن	پن تي کردن
لي يان يان	لي يان يان	پن تي کردن	پن تي کردن
لي بان يان		پن تي کردن	پن تي کردن
لي تان يان		پن لي کردن	پن لي کردن
لي تان مان	لي تان مان	پن لي هل گرتن	پن لي هل گرتن
لي تان مان		پن لي هل گرتن	پن لي هل گرتن
لي تان مان		پن لي هل گرتن	پن لي هل گرتن
ليک بهستن	ليک بهستن	پن لي هل گرتن	پن لي هل گرتن
ليک بهونه وه	ليک بهونه وه	پن لي هل گرتن	پن لي هل گرتن
ليک دورن	ليک دورن	پن لي هل گرتن	پن لي هل گرتن
ليک وه شاه وه	ليک وه شاه وه	پن لي هل گرتن	پن لي هل گرتن

۱- ئەم وشانەى خوارەۋە دو دۋبان بەپىت و مانا ۋە كۈ بەكن ھەر چەند كەپتەكانىش
پىش و پاش كەۋتون ۋەك
پىت - تىپ - زىخ - خىز - پىقىل - قىشپ - جەرگ - جگەر
بەفر - بەفر - لورك - رولك . فرى - رفى - تەزىرە

۲- ئەم وشانەى خوارەۋە لە نوسىنا بەدەرن ۋەك
بەرەللا پەللار زللە زەبەللاج قوۋل كور كەۋو
كەۋلە كەللە گولە ۋەللاش . ھىللانە (ھىلانە)

۳- دو ناۋ كەپەك مانا يەخشى ئەگەر گونجا پىكەۋە ئەنوسى ۋەك
كرىكار ئەك « كرىكار » . خۇشناۋ ئەك « خۇشناۋ » . تاۋانبار ئەك « تاۋانبار »
رەۋشەنىرى ئەك رەۋشەن - يىرى

۴- ھەر ۋەھاش راناۋەكان بەناۋەكانەۋە ئەنوسىن ۋەك
باغمان ئەك « باغمان » . نوسىتان ئەك « نوسىتان » . كەسىان ئەك « كەسىان »

۵- وشەى نى ، پىن لى ھەل بەۋشەۋە ئەنوسىن باشتە ۋەك تىبگە پىناگات
ئەك پىناگات لى بزاتە ئەك لىزاتە ھەل بگەرە ئەك ھەل بگەرە .

(۱) پىن گومەن پىت بەماناى (حرف) ھاتوۋە ھەر ۋەكۈ لە كاتى خۇيدا لىزەنى
مامۇستايانى سولەيمانى بىرياربان لە سەر داۋە لە نوسراۋى زاراۋەى زانستى كوردى
سالى ۱۹۶۰ ژمارە (۶) لە لاپەرى (۱۰) ۋە ھەر لەۋ بابەتەۋە لە گوۋارەكانىش
لە كاتى خۇى زۇر نوسرا

كهرت

باسی کهرت و تینی پیی ساز و ناساز زور دور و دریزه نیمه به کوردی کهمی لهو
باسه نهوسین زوربهی وشه گانی کوردی پیی ناسازیان تیدابه ، نهو چهشه
وشانهش پیت زوروره ناسانی و گورجی کهرته گان نه هاو یزری

۱- پیی ناساز و وشه و کهرت

بهك كهرت و چوار پیی وهك :- دهنگ رهنگ ههنگ چهنگ بانگ
مانگ ، دونگ پونگ رونگ ، سینگ لینگ
دو كهرت ییج پیی وهك :- بلیند (ب - لید) پلینگ (پ - لینگ)
پشتین (پش - تین) بازار (با - زار)
دو كهرت و شمش پیی وهك :- قولینگ (قو - لینگ) كولینگ ،
(كو - لینگ) ییتوین (یت - وین)
دو كهرت و ههوت پیی وهك :- نه شكوت (نمش - كهوت)
كویتان (کوبس - نان)

۲- پیی ساز و وشه و کهرت

بهك كهرت و دو پیی وهك :- پز مس ، دم ، مز کز
دو كهرت و سی پیی وهك :- مزر (م - زر) ، کزر (ک - زر) درز
(د - رز) بزر (ب - زر) چلک (چ - لك) ، کرز (ک - رز)
کهرت و چوار پیی وهك درشت (د - رشت) ، کنتر (کن - در)
مردن (مر - دن) گرتن (گر - تن)

کهرت (مقطع)

كەرتەكان

وشەكانى كوردى بە يىنج كەرت داپەش ئەكرى

۱- بەك كەرت

۲- دو كەرت

۳- سى كەرت

۴- چوار كەرت

۵- يىنج كەرت

كوردىنى وشە لە كوردىدا بەك كەرتەكە بەيەك يىن تەواو ئەين دەك مو رو
بلام دىزىنى وشە يىنج كەرت و بەيىنج يىن تەواو ئەين دەك شەشمەكۆرە

بەك كەرت

وشەكانى بەك كەرتى بەيەك يىن تەواويزىن تەوانەش سى بەش

۱- دو يىتى وەك مو ، دو ، زو ، رو ، فو ، چو ، من ، تو ، مز

۲- سى يىتى وەك ، داو ، سەر ، راو ، چاو ، بۇن ، مەز ، ھەر

۳- چوار يىتى وەك دەنگە ، رەنگە ، مانگە ، بانگە چەند گوند گوند

سینگە ، لینگە

دو كەرت

وشەكانى دو كەرتى بەدو يىن تەواويزىن

۱- چوار يىتى وەك باوك (با-وك) ئەسپ (ئە-سپ) مامر (ما-مر)

۲- يىنج يىتى وەك ھاوار (ھا-وار) پەنیر (پە-نیر) نەخۆش (نە-خۆش)

۳- شەش يىتى وەك سەردار (سەر-دار) ھەنجىر (ھەن-جىر) بانگۆش (بان-گۆش)

سەكەت سەكەت

وشەكانى سەكەتلىك ھاۋىزىيان بىسەن تەۋاۋ تەيىن ئەمانەش

- ۱ — شەش يېقى ۋەك ئارمىزو (ئا - رە - زو)
- ۲ — جەۋت يېقى ۋەك شارمىزو (شا - رە - زور)
- ۳ — ھەشت يېقى ۋەك ھەۋرەمان (ھە - رە - مان)

سەكەت چۈرە سەكەت

وشەكانى چۈرە. كەرتى ھاۋىزىيان بەچۈرە تەۋاۋ تەيىن ۋەك

- ۱ — ھەشت يېقى ۋەك ئالۋالو (ئا - لۇ - با - لۇ)
- ۲ — تۇيۇق ۋەك قوتابخانە (قۇ - تاب - خا - نە)
- ۳ — دە يېقى ۋەك ھەزارمىزدە (ھە - زار - مىر - دە)
- ۴ — يازدە يېقى ۋەك مىزارۋىستەم (مىر - زا - رۇس - تەم)

سەكەت يېنج سەكەت

وشەكانى يېنج كەرتى ھاۋىزىيان بەيىنج بىن تەيىن ۋەك

- ۱ — يازدە يېقى ۋەك ۋەنەۋزەكۈتە (ۋە - نەۋ - زە - كۈ - تە)
- ۲ — دوازدە يېقى ۋەك شەشمەكۈيزە (شە - مە - كۈ - رە)

تېيىنى : شە دىۋىزەكان زۇرەبى لىكدراۋن ۋەك قوتابخانە ھەزارمىزدە
مىزارۋىستەم

وشەكانى بەھەلە وەرگىراو

لە كوردیدا هەندى وشە ھەن بەھەلە وەرگىراون ئەو وشانەش زۆر چاك چەسپاون وجىگای
خۇبان گرتووە ، راست كوردەووشیان گەلى گرانە بەلام پيوستە لە نوينا راستەكەى
بنوسرئت وا لە ژىرەووە چەند وشەپەك لەوانە ئەنوسرئ

راست	هەلە	راست	هەلە
بازدە	بانزدە	تودرك	توترك
دوازدە	دوانزدە	شەوشەووەكویره	شەمشەمەكویره
سێزدە	سینزدە	دوژمن	دوشمن
پازدە	پانزدە	پشتین	پۆتین
شازدە	شانزدە	زیرگەر	زینگەر
هەشەدە	هەژدە	زۆزى نوئ	
ناوەندى	ناوەنجى	رەنجەر	رەنجەر
شخاتە	شقالە	بزنمژ	بزنمشك
مىگا	مانگا	بنیاد	بنات
زەردك	زەرتك	چواربك - چواربەك	چواربك
دەسكە	دزگە	حەودە	حەشەدە
دور (١)	دول	لەمەچبەر	نەمەچبەر
پىوانە	پاوانە	پرسار	پسار
شیرە (٢)	شیلە	سەد	سەت
چرك (٣)	چلك	كوژن	كوشتن

(١) ئەگوترئ دور لەتو سەرم ژان ئەكەت ئەك دول لەتو سەرم ژان ئەكەت

(٢) شیرەى شەكر لە فارسى و نوركىش شیرە ئەگوترئ ئەك شبلە

(٣) لەتوركى و فارسىش ھەر چرك ئەگوترئ

وشه‌کانی عه‌ره‌یی به‌عه‌له وهرگیراو

زور وشه هه‌به له نه‌زادا کوردی نیه به‌عه‌له و تیک شکاوی وهرگیراون بۆ ناگاداری
چه‌ند وشه‌یه‌ک نه‌نوسین

عه‌ره‌یی	وه‌رگیراو	عه‌ره‌یی	وه‌رگیراو
طاهم	تام	ندیر	ته‌گیر
معنی	مانا	تور	ته‌نور - ته‌ندور
نیم	هه‌نیو - هه‌نیم	معقول .	ماقول
قولتین	قوله‌تین	ایام	هه‌یام
قحط	قات	مشمع	موشه‌مما
رب	رب	وقت	وه‌خت
رب	عرب	قرآن	قورعان
فقیه	هه‌قن	مذهب	مه‌زه‌ب
جاهل	جاهیل	ارض	عارد - عه‌رد
میراث	میراث	امه	تۆمه‌ت
شمس	شه‌سی	عاشق	ناشق
خلق	خه‌لک	جن	جنوکه
خدمه	خزمه‌ت	جهاز	جیاز
جناح	گوناح	قط	هه‌ته‌ق
قهر	قار	فهم	فام

نیینی به‌رامهر نهم وشانه‌یی سه‌ره‌وه له کوردیدا هه‌موی هه‌به

(پسته‌گانی قوتندراو)

له کوردی گه‌لێ وشه هه‌به پێتیک با پتر ته‌خوڕێ له‌به‌ر ئاسانی و سوکی سه‌ر زمان ، نه‌و
وشانه‌ش زۆر چا‌ک چه‌سپاو و جیکای خۆیان گرتووه . بۆ زانی‌ن چه‌ند وشه‌یه‌ک وا له
ژێره‌وه نه‌نوسرێن

له‌ته‌زا‌دا	وشه	له‌ته‌زا‌دا	وشه
بارناش	باراش	کاک‌بیرا	کابرا
مام‌وه‌ستا	مومۆستا	گاتاسن	گاسن
بانگ‌کردان	باگ‌کردان	باولک‌پیر	باپیر
بانگ‌گیردان		باپیر	
مرۆف	مرو	باوپیر	
سارد	سار	میرد	میر
خوێندنه‌وه	خوێنه‌وه	جوانمیرد	جوانمیر
خواه‌ه‌ند	خاوه‌ن	مزه‌ناش	مزا‌ش
تیدا	تیا	ره‌وه‌ند‌دز	ره‌وا‌ندز (١)
به‌ست‌زمان	به‌س‌زمان	نه‌م‌رد	نه‌مر
سو‌انده	سو‌انه	شاقولی‌ئا‌وا	شه‌قلا‌وه (٢)
ئه‌هین‌دێڕی	ته‌هین‌دێڕی	کاک‌نه‌یی	کانه‌یی
ده‌ست	ده‌س	خودا	خوا (خودێ)
یادداشت	یاداشت	مه‌به‌ست	مه‌به‌س

(١) (ره‌وه‌ند - دز) ره‌وه‌ند به‌مانای (رونایی) و (پولا) و (خێلی کۆچمه‌ر)

هاتوو ده‌ به‌مانای (قه‌لا) و (دزین) هاتوو

(٢) شه‌قلا‌وه مانای یا (شه‌ق له‌ ئاوه) یان (شاقولی ئا‌وا) یه

وشه	لەنەزادا	وشه	لەنەزادا
نیومرۆ	نیومرۆژ	پشتین	پشت - تین
رۆژمبەر	رۆژمبەر	مانو	ماندو
نارنج	نارنجک	شەبۆ	شەبۆن
دەسگە	دەسگە	تون	توند
دەسگر	دەسگر	مالاوا	مال - ناوا
دەسگیر	دەسگیر	ماستاو	ماست - ناو
دەسگرە	دەسگرە	پشمل	پشت - مل
دەسکار	دەسکار	بەردەر	بەرد - دەر
دەسکەوت	دەسکەوت	دلارام	دل - نارام
دەسەمز	دەسەمز	چاپونەو	چاک - بونەو
دەسبار	دەسبار	چاکرا	چاک - کرا
دەسمار	دەسمار	پەیا	پەیدا
دەسمایە	دەسمایە	لەنوسینا	لەنوسینا
دەسرازە	دەسرازە	زامار	زامدار
دین	دین	دەسکەلا	دەسکەلا
نەین	نەیت	دەسگیران	دەسگیران
نەکا	نەکات	کانیشکان	کانی - ناسکان
نەروا	نەروات	کانیشقان	کانی - عاشقان

هەر وه ها دەستان خوش بێ (دەست - نان) خوش بێ هەستان نەکرد (هەست - نان)
نەکرد گەشتان هاتن (گەشت - نان) هاتن پەشتان گیراوه (پشت - نان) گیراوه
گۆشتان کرێ (گۆشت - نان) کرێ ماستان بۆ هات (ماست - نان) بۆ هات

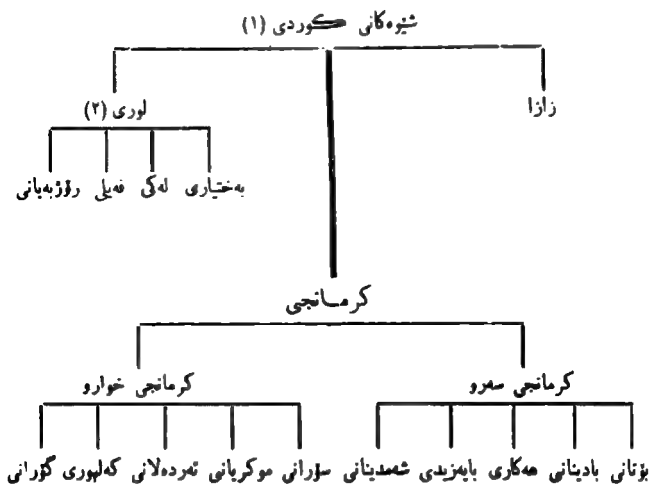
(وشه گانی لیكدراو)

وشه گانی لیكدراو زور بهی بریتین له دو ناو و پهك ماناش ته بهخشن ، نهو جوړه
وشاننش ته گمر گونجان پیکوه نهوسین ومك :-

همله	راست	همله	راست
خوش ناو	خوشناو	خانزاد	خانزاد
بهر گمدرو	بهر گمرو	رئزمان	رئزمان
جل درو	بطلرو	ره وشه نیری	ره وشه نیری
کهوش درو	کهوشدرو	رئ نوس	رئ نوس
کور تان درو	کور تاندرو	دل سوز	دل سوز
تاده می زاد	تاد می زاد	دل داری	دل داری
فرمان بهر	فرمان بهر	رئ دار	رئ دار
فرمان دار	فرمان دار	که ندی ناوه	که ندی ناوه
کوی سنجق	کوی سنجق	زان یاری	زان یاری
جوانوړو	جوانوړو	تاوان باری	تاوان باری
تی بی	تی بی	چم چمال	چم چمال
قوتاب خانه	قوتاب خانه	رئ باز	رئ باز
نه خوش خانه	نه خوش خانه	بن گرد	بن گرد (گونده)
کری گاز	کری کار	پن بازوړك	پن بازوړك
مامو وستا	مامو وستا	توپزاوا	توپزاوا
ره شمال	ره شمال	سی ساوا	سی ساوا
بهك گرتو	بهك گرتو	سی گانیان	سی گانیان

شیوه‌گانی کوردی

بێ گومان زمانی کوردی وهك زمانه‌گانی تری جیهانا زۆر شیوه‌ی هه‌به‌ و له
زۆره‌وه شیوه‌ گرینه‌گان نه‌نوسین

۱ (۱) سه‌ر چاوه (میژوی کورد و کوردستان)

(۲) شیوه‌ی هه‌ورای و زه‌نگه‌نش نه‌ین له سه‌ر نییه‌ی لوری بێ ؟

جياوازيه کي ڪم

جياوازي دوايي نم وشانهي خواره وه به پتي (و:ي توچاو و پتي (ي:ي) ڪرڙ نه بن

وشه ي دواهانو به پتي (و)	وشه ي دواهانو به پتي (ي)	وشه ي دواهانو به پتي (و)	وشه ي دواهانو به پتي (ي)
ماڙو	ماڙي	بانو	باني
ماندو	ماندي	هاتو	هاتي
دهزو	دهزي	نه هاتو	نه هاتي
مؤرو	مؤري	ٺوتو	ٺوتي
مورو	موري	قوتو	قوتي
بازو	بازي	پيشو	پيشي
خانو	خاني	ڙورو	ڙوري
رؤزو	رؤزي	خوارو	خواري
ييانو	ياني	سرو	سري
نېشو	نېشي	ڙيرو	ڙيري
يڙو	يڙي	ڙيندو	ڙيندي
نېنو	نېني	مردو	مردي
وه ڪو	وه ڪي	ڪلردو	ڪلردِي
يڙو	يڙي	جوانو	جواني
به لڪو	به لڪي	چونڪو	چونڪي
گهنيو	گهني	ٺالو ٻالو	ٺاليالي
رڙيو	رڙي	ڪرتو	ڪرتي
دانڻو	دانڻي	بهشڪو	بهشڪي

جياوازيه کي ڪم

نعم وشانهي خواره وه له هه ندي شوين يتي (و) قوت نه دهن

خواردني يتي (و)	وڻه	خواردني يتي (و)	وڻه
چار	چوار	ڪي	ڪوئ
جينشين	جينشين	ڪن	ڪوئ
خني	خوئ	گيني	گوني
خيدان	خويدان	له ڪبه	له گوينه
گيسوانه	گويسوانه	گيره ڪه	گورنه ڪه
پياز	پواز	ڪستان	ڪوستان
کا	کوا	ڪيستاني	ڪوستانو
کاني	کواني	ڪينخوا	ڪويخا
ناپري	ناپوري	هه ننگين	هه نگوين
تانا	توانا	ڪيندمر	ڪوبندمر
تانايي	توانايي	ڪيندمري	ڪوبندمري
گچڪه	گوچڪه	خيش	خویش
مينگين	مينگوين	گيزان	گويزان
که ننگين	که نگوين	گيلاڪ	گوپلاڪ
ميشه ننگينه	ميشه نگوينه (۱)	به گيره	به گويره
تانيم	توانيم	نه تاني	نه تواني
تانيٽ	توانيت	نه تانين	نه توانين
تاني	تواني	نه تانم	نه توانم

(۱) ميشه نگوينه (هه ننگ)

جياوازيه کي ڪم

نم وشانهي خواره وه له هندن ناوچه پتي (ئ) ي خاو قوت همدن

وشه	خواردني پتي (ئ)	وشه	خواردني پتي (ئ)
گويز	گوز	خويندن	خوندن
کوير	کور	خوينده وار	خونده وار
سويند	سوند	خوينده وه	خونده وه
بلوير	بلور	خويرو	خورو - خيرو
سوير	سور	سويسکه	سوسکه
شوين	شون	شه مشمه کويره	شه مشمه کوره
دوين	دون	جوين	جون
خوين	خون	جويندان	جودان
خوباوي	خوناوي	سويراو	سوراو
خوينکار	خونکار	برهسته	

جباوازيه کی ڪم

جباوازي ٽيم وٽان ئي خوارو وه به پيئ (ئ) اي خاوه (ئ) اي ڪرڙ نه بن

(ئ) اي خاوه	(ئ) اي ڪرڙ	(ئ) اي خاوه	(ئ) اي ڪرڙ
ريوي	ريوي - ريغي	نمعي	نمعي
نوبن	نوبن	نمعيته وه	نمعيته وه
ريز	ريز	پيوان	پيوان
ريزه	ريزه	پيوهر	پيوهر
بهريز	بهريز	ڪيوي	ڪيوي
نه ڪهوي	نه ڪهوي	ٽيمه - مه	ٽيمه - مه
نه خهوي	نه خهوي	ينه	ينه
نه بن	نه بن	پهت	پهت
همرم	همري	راوه شين	راوه شين
ڪهواين	ڪهواي	نيزيڪ	نيزيڪ
باوه شين	باوه شين	په شيمان	په شيمان
پيت	پيت	په شيماني	په شيماني
پيت	پيت	پهريشان	پهريشان
شيو	شيو	پهريشاني	پهريشاني
شيوه	شيوه	ميوان	ميوان
نوميد	نوميد	ميوه	ميوه
چوار چيوه	چوار چيوه	تينو	تينو

تيني :- ٻو وشه ڪاني ريزي به ڪم و سيم پيئ (ئ) اي خاوه نه يو. ڪه بڙيان دا بنري

جياوازيه کی ڪم

جياوازي نيم وشانهی خواره وه بهیڻی (ڙی ڪراوه و (وی قوچاو نه بن ..

(وی قوچاو	(ڙی ڪراوه	(وی قوچاو	(ڙی ڪراوه
گوتن . وتن	گوتن	رون (چهوری)	رون (چهوری)
جوت	جوت	رونای	رونای
چوته	چوته	رونان	رونان
جوتکه	جوتکه	رونلار	رونلار
جوتیار	جوتیار	چھو	چھو
سوتن	سوتن	هات وچو	هات وچو
سوتاو	سوتاو	تو . نه تو	تو (ته)
سوته نی	سوته نی	موم	موم
سور	سور	روناک	روناک
سوراو	سوراو	روناکي	روناکي
سوران	سوران	روناکای	روناکای
سورانی	سورانی	موری	موری
سورکه له	سورکه له	تروزی	تروزی
کول	کول	ڙور	ڙور
کول کردن	کول کردن	ڙوره	ڙورو
فول	ڦل (تاوی ڦل)	گوتی - وتی	گوتی
فوله	ڦله	گوتنه - وتنه	گوتنه
		گوتراو . وتراو	گوتراو

جياوازيه کي ڪم

نم وشانهی خواړه وه له ګڼل برابره کانيان جياوازيان به پيتک يا به پټره

برابري	وښه	برابري	وښه
له بڼې	بڼچي	هارد	ټي تارد
وه نه وښه	بڼوښه	ناف	ناو
باو باف . باب	باوک	هارو (خه يار)	نارو
بازير	بازار	ناليالي	نالوبالو
نوروزي	توروزي	نارموش	ناورېشم
تهک (په ګمراستړه)	ناک	يستر . هستر	ټيستر
ناک ، ناکو	هه تا	تهجا . ټيمجا	تهنجا
تو . ته تو ته	تو	هېتا	ټيټا
توم	تو	تهف	تهو
نازي	تاجي	برزانګه	ب: بزانګه
په يوه ند . په ګمراستړه	پيوه ند	باهيف . بادام	باوي
پيواز	پياز	بادم	بادام
په تک	پت	بهی . بهن	بن
پاوانه . په ګمراستړه	پتوانه	بچک ګچک . چوک	بچوک
پونګه	پونګه	بنات (په ګمراستړه)	بنیاد
پيچه	پهچه	به لان	به لام
په شنه	پو په شنه	باوز	باووز
پيڅه نين . ګه نين	پيکه نين	و مفر (بفر)	بفر
پسيار . په ګمراستړه	پريار	له بلو . لو	بو

جياوازيه کی ڪم

وڻه	برامبري	وڻه	برامبري
ج جاو	جانگه	چار	چار
جل	جلك	چارڪ	چارڪ
جلدرو	جلڪدرو	چارچيوه	چارچيوه
جامانه	جهمه دانه	چه ڪوش	چه ڪوچ
جڙگه	جڙگا جڙ	چه نه گه	چه نه گه
جيگه	جيگا	چنگه	چنگه
جوين	جنيو . جون	د دنوڪ	دندوڪ . نوڪ
جيا	جوا . جودا	درز	دورز
جياوازي	جوابه زي	دوگه	دوگه
جهوال	جوال	دان	دگان . دران . دندان
جهڙن	جهڙنه . جيڙنه . گيڙن	دئ	لادئ
ح هوت	هوت . هفت . هفت	دال	دالاش
هونه	هونه . هفت . هفت	دؤخين	بڻهه دؤخين
هوتانه	هوتانه . هفتانه . هفتانه	داپڪ	دالڪ . دالڪ . داي
خ خهون	خهون	دم	دو . دوف
خوخ	خوخ	دور	دورگه . دورگه
خوين	خون . خين (دوهم فارسيه)	ديسان	هميان
خويندن	خوندين . خيندن	ر ري	ريگه . ريگا
خوي	خوي	ريخوله	ريخوله
چ چوزهه	چوزهه	ره گه	ري ريشه
چاي	چاي	رون	رون

جياوازيه کی فره

نم وشانهی خواره وه له گئل بهرامبره کابان بهشیوه و پته کان زور لیک جباه

بهرامبری	وشه	بهرامبری	وشه
بژم . بیژم نه بیژم	نه لیم	خروکه خوریکه	نه ناو له
نهیم ماچم نهوشم		به فارسی تابه	
دویشم یشم		(خه یار)	نارو
هیربار	ناسجاو	نیتوک . نه نیتوک . قودی	تاوینه
گوند دئی لادین	تاواین	مامز . ناھو . دووهم کوردیه	تاسک
گاز	ب بانگه	نهنگو وه	نیوه
قاپ	بادی	من نعمین	
دوگرد	بهرمال	ره نج	نمرک
زردایک	باوهژن	وی	
مهل	بالدار	وا	نهوان
سایته . بنسایته	بمیچ	پهنگر	ناگر
لانک . یشکه	یشک	پاس	نیشک
بلند	بهرز	گار	نیش
زام	برین	گئل . خؤل . خاک	ناخ
زامار زامدار	بریندار	پسمام	ناموزا
تصعل	بناغه	تاسیاو	ناش
قهد بالا	بهژن	کولیره . نهستولک	نهستوک
ژیر	بن	مل نهسکورد	نهستو
وهره	بن	چۆک	نهژنو
ون گوم	بزر	حه لوکه	نالو بالو
		هه نوکه	نیشا

جیاوازیه کی فره

و شه	بهرامبری	و شه	بهرامبری
ت تمبل	سست . خاو . نه گرد	په یژه	نهرده وان . به فارسی نهرده بان
تیان	مه نجهل . دووهم عمره ییه	پان	بهرین فره وان
تیانچه	مه نجهلی چوک	په له	خیرا
تلر خاو	ظیقاو	پاش	دوا
تازه	نوی نو	ج جوان	شوخ . شهنگ . لاوگه نج . قوز
ناوستان هاوین . هاشین به فارسی تابستان		چهره و	لغاو
تاله	ژاله . لورک	جل	بهرگه
تاز	گورد	جن	شونین شون
تمزه	میوه	جوخین	خمرمان
توند	پهیت	ح حه لوکه	تالو بالو
پ پی	لاق . لینگه . قاج . قول	خ خاك	گل . خؤل . ناخ
پت	گورس . په تك	خوزیا	بریا
یلاو كهوش . یلاق . به فارسی كهفش		خیو [۱]	مینر . لهه چیر
پژر	میمك . میسی . پلك . معت	خوله میش	مشکی
پاژنه	قوپانی په كم راستره	خه وون	نوسن
پنچ	گژ	خه ناوکه	ملوانکه
پش	بهر	خزم	کمس
پهرزین	تامان چه پهر	چ چال	قورت
پاك	خاوین . پاگو . پاقر	چل	لق لك
پشله	كت . كك . ختك . پش	چوست	گورخ راپز

[۱] خیر بهمانای خاوه نیش هاتوو

جياوازيه کی فره

وڻه	بهرامبري	وڻه	بهرامبري
لاشه	لاک	کڙ کوند	لاڏڻ . ڏڻ . ناوايي
ليم	قوم	گهه	ياري واري
لڙڪه	پهڻو به توري پاموق	گهرد	توز
لورڪ	زَالِه ناله	گرهه	مهرج
لق	چل	گشت	هههه . هههه سيمه فارسيه
م مام	ناپ ناڀو	گه لا	په لڪ
مريشڪ	مامر مر	گورج	چوست . وريا . راپڙ
مراوي	سُونَه (مر - ناوي)	گيلاس	تالو بانو سه لوه
	سُونَه توريه	گيو	پالهوان . نازا
لهميڙه	دهميڪه	گيشه	ليونه . موشتاغ
مل	نمستو هوك . نمسڪورد	گيل	هڙ . گهوج . گيڙ . وڙ
ميخوش	مزر	گيرفان	باخهل . بهري . بهرك
مڙده	مزرگيني	گيتي	جيهان
ن نزم	نوي	گويڙهه	گولڪ
نه نڪ	داپير داگه وره	ل لوت	کپ . كه پو . لويت
	نخود دووهه فارسيه		دم . دفنڪ
نه ڙاد	ده سن	لچ	ليو به فارسي لهب
	کايه هه	لام وايه	له کتم وايه

نييني نه زور وڻه ههه فارسي و کورديه وه گيتي ، جيهان ، کفار ، بهلام وامان
بهيوست زاني له ته کيهه چي له سر نه نوسين

جياوازيه کي فري

وڻه	بهرامپري	وڻه	بهرامپري
هيشو	پول وڻ	نوبن	پيخه و پيخه ف
هنگاو	شقاو شقاو	نوبشک	کمره . روڻه کمره
هاوين	ناوستان بهاسي تابنا		فريکه کمره . په کمره ستره
ههتاو	خور	نرده وان	په پيوه . بهاسي نرده بان
هاوينگه	هاوينه هوار کوينان	نگريس	نالهار
هوش	پير ياد	نعمام	شل به عره يش شل
هموراز	سرو زورو	ويستن	نارمزو
همره شه	گف	وڻه	وڻه . گوته . گوته
هه نهر کي	شايي	ون	بزر کوم
هاوري	وه لاش . برادر	ورج	همرس
ي يار	دوست خوشه ويست	وريا	گورج راپز
په خه	زي . پشل	واک	هين . وانهک . همراه
پابه	خوشک . يا . باجي		چشت
	به تور کيش باجي	وازي	باري گمه
ياسا	نظام . دووهم عره ييه	ويران يو	کاول يو . بهاسي ويران
ياخي	مان ياغي	هينلانه	يشه . لان . کولان
ياداشت	ياد . داشت . پيره وهري	ههنگه	ميشه نگوينه
يا	ياحود ياخو	هيش	بهلامار تاودان

زبانى كوردى و فارسى

وشه گاننى كوردى و فارسى بهو جوړه دابش نه كړين

۱ — بهى به كم :- همدئ وشئ كوردى و فارسى به پيت و شيوه و مانا به ته واوښتى
وه كو به كنى وهك تارمزو ، نه-پ تاواز

۲ — بهى دووهم :- همدېكېش له وشه گاننى كوردى و فارسى به پيتك يا پتر لك جيان
هلام به مانا وه كو به كنى وهك نهو - تو پولا - پولاد - خانو - خانه

۳ — بهى سېيم :- زوړله وشه گاننى كوردى و فارسى به پيت و شيوه و مانا زوړ لك
دورن وهك هاتن - نامه دهن كوز - پسر رۇز - خوږشيد - ليره دا نيمه لهو باسه
لانه دهن چونكه پيوښدى نينه له گڼل زمانه كمان

كوردى و فارسى	كوردى و فارسى	كوردى و فارسى	كوردى و فارسى
باغچه	بيلند	تابن	تهسپ
بازو	بت - پوت	تاسمان	ته نجام
بهره	بادام - بادهم	تاشنا	ته گهر
برنج	باور	تاشكرا	ته ندام
بهار	يشه	ناهك	توميد
به ته	برادهر	ناهنگ	تاخور
به ربهر	بريانى	نارد	تارمزو
باريك	به هشت	تاخ	تامانج
بن	به ند	ب بهخت	تاواز
بختيار	به نده		تازاد
بختيارى	به نده گى	يگانه	تازادى

سراجواه برهان قاضى فرهنگنگ کاوه چاپى تهبريز هاشم رضى

به‌شی یه‌که‌م - کوردی و فارسی

کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
په‌نجه‌ره	پیش	تروپا	بال - بال
پشقل	پیشه‌وا	تخت	بالدار - بالدار
په‌مه‌رد	پهرست	تفه‌نگه	بالا - بالا
په‌یمان	په‌ند	تف	باز
پول	په‌مند	تیژ	بازرگان
په‌شیمان	په‌	تیر	بازرگانی
چ جام	پیشه	تازه	بازار
چو	پیشه‌وهر	تاق	باغ
جولا - جولا	په‌ریشان	تاک	بدر
جوان	په‌رده	توب	باران
جگهر	په‌تیر	ته‌نگه	بهر
جهرک	په‌مبه‌ر	تعماشا	ته‌خت
جار	په‌لنگه - پلنگه	تیمار	ته‌خته
خاک	په‌ز	ترباک	ترش
خول - خول	پینه	تاریک	ترس
خویش	پینه‌دۆز	ته‌نگانه	ته‌نها
خوش	پایه‌خت	پ - پار - پارسال	ته‌ز
خوشه‌وست	پیاده	پاره	ته‌رازو
خورما	پیاده‌رو	پارچه	ته‌نفرۆست
خال - خال	پیاله - یاله	پاک	ته‌له

به‌شی یه‌که‌م - کوردی و فارسی

کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
رازبانه	دارایی	دلبر (۱)	چالاک ج
رازی	دریغ	دلاوهر	چوست
ز زین	دلارام	دلیر	چهرم
زیر (زور)	دهسته		چاره
	دار	دهمار	پن‌چاره
زقوم	ر ریش	دره‌خت	چاپ
زو	ریشه	دژنده	چاپخانه
زیان		دهست	چه‌هره
س سال	دورو	دروست	چه‌تر
سالامه	ران	دان (ددان)	چهند
سالنامه	راست	دانه	چمرخ
سه‌نگت	راسته	دانا	چاک
سه‌نگین	ریسوا	داس	چونکه
سه‌نگهر	ره‌نج	دیوار	چه‌نه
سر	ره‌نجه‌ر	دالان	دامهن (دامین)
سهردار	ره‌نگه	دمرد	ده‌ریا
سهریاز	ره‌نگین	دره‌خشان	دو
سهرکار	ره‌وا	دهم	دور
سزا	ره‌وان (گیان)	دارا	درشت

(۱) له فارسی لای قه‌لو و نیه نه‌گوتری دل نه‌ک (دل)

به‌شی یه کهم - کوردی و فارسی

کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سرکه	شبهه	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سهرین	شل	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سه‌گه	شهرین	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سویا	شهروال	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سرود	شانه	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سم	شاگرد	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سهرگین	شبهه	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سوار	شهرم	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سود	شمش (شیش)	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سوزاخ	شبابش	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سه‌د	ف ضرمان	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سویاس	فرماندار	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
سهر به‌ست	فرموده	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
ش شه‌کر	فریز	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
شاد	فرچه	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
شادی	ق قاز	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
شادمان	قاو	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
شمشیر	قزلج (کولنج)	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
شیر	ك كس	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
شیر	کهم	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی

بهشی یه کهم - کوردی و فارسی

کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی	کوردی و فارسی
نم	مئخ	لال	گهچ
نیزه	مؤم	لاله	گهرم
ناز - نازدار	مشت	لامپا	گهنج
نازه نین	مهزه	لشکر	گوم
توش	مهرد	لان	گول
واژه (باچ)	میدزا	لور	گول
وئران	مزه	لهرز	گولدار
والا		لوله	گولزار
ههر	مەست	لات	گولنا
هیچ	مانەند	لاف	گهلو
ههزار (ههزار)	نهوه	مهرک	گورک
ههشت	نیشان	مهگر	گوبا
یهک	نمونه	مهیمون	گهل
یار	نیاز	میوه	گهله
یاد	نرخ	مازو	گوز
یان	تۆکمر	مو	گوزستان
یادداشت	تۆزده	مس	کاز
پاخود	نان	مار	گهرما
	نانهوا	مز	گهدا
	نیگار	ماست	گومان

بهشی دووهم - کوردی و فارسی

وشه‌کانی کوردی و فارسی که جیاوازیان به پیتیک یا به پتیه ، و ا له خواره‌وه به زنجیره نه‌بان نوین

فارسی	کوردی	فارسی	کوردی
باد	با	تو	
بو	بۆن	ستار	ته‌سیره
بام	بان	نمستر	نیستر
بالاخانه	باله‌خانه	شکفت	ته‌شکه‌وت
باغه‌بان	باغه‌وان	ته‌نگوشت	ته‌نگوست
گمراز	بمراز	زاتو	نمزتو
بهی	بین - بهین	ناشکرا	ناشکرا
ته‌لخ	ت تال	تایریشم	ناوریشم - تارموش
ته‌ک	تاک	تابله	ناوله
توب	توب - تور	تاسیاب	تاسیاو - تاش
ته‌نبل	ته‌نبل	تاینه	تاوینه
تو	تۆ ته	تاهین	تاسن
توت	تو - دارتو	تاهینگمر	تاهینگمر
تیز	تیز	تاب	تاو - تاف
تیزاب	تیزاو	تابدار	تاودار
تاوستان - هاوین - هافین	تاوستان	ته‌برۆ	ب ب برۆ
ته‌بر		به‌را به‌ر	به‌را به‌ر
توخم	تۆم	ته‌رف	به‌فر - وه‌فر

بهشی دووهم - کوردی و فارسی

فارسی	کوردی	فارسی	کوردی
چیشن	جهژن	پا	پ پسن
جوی	جوگه - جو	پاوانه	پوانه
چاه	جی	پادار	پدار
چاھنشین	جینشین	په	پیر
چوال	جهوال	په یوهند	په یوهند
چودا	جیا - جوا	پهنج	پنج
چوجه	جوجهله - جوجکه	پهناه	پهنا
ههفی	ههوت	پوست	پست
ههقه	ههوته	پرسش	پرس
ههقانه	ههقانه	پاتیز	پایز
ههقهیی	ههوتهیی	پولاد	پولا
خودا	خوا - خودی	پشتیان	پشتیوان
خانه	خانو	پاهین - پهین	پان
خواب	خهو	پاسه بان	پاسه بان
خواردن	خواردن	پاشه	پاژنه
خواندنه	خوینندن	پارسال	پار
خارشت	خورشت	پهلو	پللاو
خوش	خوش	جفت	جوت ج
خوشه ویت	خوشه ویت	جفته	جوتنه

بهشی دووهم - کوردی و فارسی

کوردی	فارسی	کوردی	فارسی
چ قه‌ل	شغال	ده‌رمان	دارو
چوار - چار	چه‌هار	ده‌رمانخانه	داروخانه
چل	چهل	دۆست	دوست
چی	چه	دان - ددان - دگان	دندان
چیه	چیست	دۆ	دوغ
چهور	چرپ	داناز	دنداناز
چرا	چراغ	دۆشاب	دوشاب
چاو	چشم	دووهم	دوهم
چوارچوبه	چه‌هارچوبه	دوومین	دوهمین
چەتۆ	چەتۆ	دەست نوێژ	دەست‌نماز
درۆ	دروغ	دەرگەوان	دەریان
درۆزن	دروغزن	ر	رون
		رئ	راه
دریژ	دراز	روبار (چم)	
دنوك - دندوك - دەندوك	نوك	رۆژ	روز
دئ	دیه (۱)	رۆژانه	روزانه
دەسمەر	دەسمار	رۆژنامە	روزنامه
دەستوانە	دەستبانه	رۆژەکان - رۆژان	روزها
دەرگە - دەرگە		رێنەر	ره‌بەر
دوژمن	دوشمن		

(۱) وشەکانی فارسی وەک شاه ، دیه ، راه هێی کز (ه) وەک هێی سادە ئەهاوێژری

به‌شی دووهم - کوردی و فارسی

فارسى	کوردى	فارسى	کوردى
سفید	سپى . چهرمک	زبندە	زیندو
سورخ		زیندەوار	زیندوووار
شۆر	سویر	زەمین	زەوی
سوگەند	سویند - سوند	زەر	زیر
سیل	سینل	زەرگەر	زیرگەر
سیه	سنى	زەستان	زستان
سیهەم	سینەم	زەزینگە	زیرەك
سیهەمین	سینەمین	زەردالو	زەردەلو
سوز	سوت - سۆت	زەخم	زام
سوزان	سوتان	زەخمداڕ	زامار - زامدار
سەبز	سەوز - کەسک	شمارە	ژمارە
سەبزە	سەوزە	زەن	ون
سەرد	سارد	زەنانه	ژنانه
سەرداب	سارداو	زەهر	ژەهر
سیب	سیو - سیف	زەهراپ	ژەهراو
سەبەد	سەبەتە - تریان	زیر	ژیر - بن
سەرکش	سەرکیش	زیرزەمین	ژیرزەوی
شاه	شا ش	زیراب	ژیراو
شاهانه	شایانه	سینه	س سینک
شەهر	شار	سایه	سبیر

بهشی دووهم - کوردی و فارسی

فارسى	کوردی	فارسى	کوردی
کمانه	که وانه	شهرستان	شارستان
که مانچه	که وانچه	شهرستانی	شارستانی
که فش	که وش	شهره بان	شاره وان
که فشه وان	که وشه وان	شهره بانی	شاره وانی
خهر	که ر	شانه	شان
که شنیان	که شنه وان	شیش	شمش
گاه	کا	شعب	شه و
کارگاه - کارخانه	کارگه	شعب خوش	شه و باش
کا هره با - که هره با	کاره با	شکست	شکان
کلید	کلیل	شوبان - چوپان	شوان - شقان
کارگر	کرینکار	شیشه	شوشه
کوهن	کون	شهنه	شهو
که بك	که و	بفهرمو	ف بفهرمو
که بوته ر	کوتر - کاڤوک	فهرمایش	فهرموده
کونجید	کونجی	فروختن	فروشتن
کوچه	کولان	فهره مان	ق قاره مان
که متر	که متر	قاز	قاز
که مترین	که مترین	کیک	ک - کج - کیچ
گوشت	که گوشت	کوتاه	کورت
گوشاب	گوشاو - پوته	کمان	که ولن

به‌شی دووم - کوردی و فارسی

فارسی	کوردی	فارسی	کوردی
ماهیان	ماهیوان	گاو	کا
ماهیچه	ماسولکه	گاو موش	گامیش
میهمان	میوان	گوبه‌د	گوبه‌ت - گوبه‌د
ماما	مامان	گکردان	گکردن
مراوید	مراوی	گیل	گل
مرغ	مامر - مریشک	گول	گول
مورچه	میروله - میرو	گولاب	گولاو
مه‌هتر	مه‌هتر	گاه - جاه	که - جن
مه‌ن	من - نمز	که‌نم	که‌نم
موش	مشک	گوشت	کوئ
موژ	میوژ	گیاه	کبا
مازو - مازج	مازو	جاندار	گیاندار
مهرده‌ن	مردن	لهب	ل - لیو - لیج
مشت	مست	لابلاب	لاولاو
مزد	مزه	لکام	لغاو - جهوهو
نام	ن - ناو - ناف	لاش	لاشه
نامدار	ناودار	لهرزه	لهرز
ناف	ناوک - ناوک	ماه	مانگه م
نیم	نیو	ما	من
		ماهی	ماسی

بهشی دووم - کوردی و فارسی

فارسی	کوردی	فارسی	کوردی
والا	والا	نیمه‌روز	نیوه‌رۆ
هه‌نگام	هه‌نگاو	نو	نوی
تەزار (هه‌زار)	هه‌زار	نون - نان	نان
ته‌نجیر	هه‌نجیر	نەزدیک	نێزیک
ته‌نگ	هه‌نگ	نویشته	نوسین
ته‌نگوین	هه‌نگوین	نماز	نویژ - نغیز
هه‌مه	هه‌مو	نهرگس	پێگژ - نهرگس
ته‌یوان	هه‌یوان		نۆ
ته‌مزان	هه‌مزان	نهرده‌بان	نهرده‌وان
خه‌رس	هه‌رس - ورج	نە	بێر
ته‌یر	هه‌ویر	نازک	ناسک
نار	هه‌نار	شتر	و شتر

به کار هيناني وشه گاني کوردي و فارسي له تور کيدا *

گهله وشي کوردي و فارسي هه به له تور کيدا زور به کار نههيزي ، وا له خواره وه
 هه نهئي لهو وشانه به زنجيره نههوسين
 ز ناماج له ناماج وهرگيراهه تهگهر ، نارهزو ، ناشنا ، ناسمان ، ناسايش ، ناماده ،
 ب بهنگ ، بازار (۱) باينجان ، باغ ، يستان ، بت - پوت ، بادل ، بهخت ، بهختيار .
 ت تاج ، تازه (۲) تهك ، تهخت ، تهخته ، ترش ، تهرازو ، تاق
 پ بارچه ، پهرده ، پهروانه ، پياده ، پيغمبر ، په نير ، (۳) په نجهره . پاك . پاكيژه .
 په هلهوان ، په ناه
 ج جادو ، جادوگهر ، جهرك ، جگهر ، جيوه ، جعت ، جاه ، جام
 خ خاك ، خول (خول) ، خورده ، خارمان (خهرمان) خورما ، خزم ، خوش ، خوئش
 ج چوست ، چالاك ، چهرخ ، چنار ، چونكه ، چهكل (چهقل) ، چهنه ، چه نه باز ،
 چيركن (چلكن) ، چاره ، چههره
 دانه ، دانا ، ديو ، دهرويش ، دشمن (دوژمن) ، دريغ ، ديوار (۴) ، دوست ، دهست
 ، دهسته ، دهستگاه
 رهخت ، رهسن ، رازيانه ، رسوا ، رهنج ، روز ، روزنامه ، روزگار ، ريزه ، ريش
 ، رهنگ ، رهنگين

* سهراچاهه نه قاموس توركي - زاناي معزن شمس الدين ساي

(۱) به توركي بازار (چارش) (۲) تازه (بهني) (۳) په نير (په ندير)

(۴) ديوار (دوار)

به کار هبنانی وشه گانی کوردی و فارسی له نور کېدا

زبان ، زیبا (شوځ) ، زیره ک ، زیور (گوهه)

س سردار ، سروهر ، سامان ، سرخوش ، سورمه ، سزا ، سوسن ، سپاره ، سرگین
سرداب ، سالنامه ، سرمايه

ش شکار (او) ، شه کب (تارام) ، شفتالو ، مروال ، شیرین ، شکوفه (غونچه)

ف فره ننگ ، فریاد (تلاخ) ، فیغان (هاوار) ، فیروز [بهخت] ، فرموده

ک کار ، کاربان ، کارگر ، کَشکول ، کَشیش [قه شه] ، کیله [کلاه] ، کلیم [بزه]
کولخان ، کمین ، کمر ، کمر به بند ، کیش [مذهب] ، کوشک

ک گول [گول] ، گولدان ، گولستان ، گولاب [کولاب] ، گویا ، گوهر ، گنج

ل لاف ، لال [لال] ، لابلاب [لاولاب]

م مزده ، میوه ، مژ

ن نمونه ، نارنج ، نرگس ، نشان ، نیفانه ، تِگار ، نهوا [تاوازا] ، نار [هه نار]
نماز [نویژ - نغیز] ، نوید [مژده]

و ویران

ه هاوون ، هر ، هراسان ، هوش ، هوشیار ، همیان ، هیچ ، هم ، همه ، همیشه
ههده [هه نندازه] ، ههته

ی یار ، یان ، پاخود ، یاداشت ، یادگار - یادیکار ، یاسمین

وشه گانی تورکی

ئەم وشەنى خوارووە کۆچان کردووە ناو زمانە کەمان ، وەرژیش لەم وشەنە
بەهەلەو تېك شکاوی وەرگیراون وەك

نورکی	کوردی	نورکی	کوردی
ئالتون	زێژ	لوس کردن	کوردی
ئالتونچی	زیرگەر	پەرلاغ - پارلاق	پەللاو
ئاچوڭ - ئاچوق	کراوە	(پایدۆست)	ج
توغر	رۆشتن	چندرمە - ژندرمە	ح
ئالچاڭ - ئەلچاق	نزم - نۆی	حەمەلەڭ - ە	خ
ئەلی درەم - دەرەم	پەنجا درەم	خاوی	خەست
ئۆین	یاری - گەمە	خەستە	خەستەخانە
ب برنجی	پەکەم	چایەر	ج
باجی	خوشک - یا	چۆل	د
بۆیاڭ	رەنگی چەور	چەتەل	دۆلمە
بۆیاڭچی	رەنگگەر	دۆلاب	گەنجە
بۆیناڭ	ملەوانە	دولدرەم - دوندرەم	ساردەمەنی
ییمباش - ینباش	سەرنێب	دوڤرە - دۆڤرو	راست - راستی
تاقم - تەقم	دەستە	دیشچی	دانساز
تەپە	گەرد	دەلی - دەلو	شیت
تۆخ	تیر	رەڤی - رێڤی	(گومرک)
پەرداڭ - بارداق	پیالە	زەنگە - زەنگولە	ز
پانەر	مەس		
پەم - پاموق	لۆکە		

ە حمام (حمام) عەرەبیە

وشه گانی تورککی

کوردی	تورکی	کوردی	تورکی
زۆڤه ری	قوناغ - قوناق	نیزه	س سونگی - سونگو
بهریز	قوچاغ - قوچاق	سزه وه	سیلگی - سیلگو
رؤژنامه	قهره نه - قهره نه	ین	سز
به دزی	قاچاغ - قاچاق	ئالا (نساء)	سجق
که وچک	قاشوغ - قاشیق		ش شه کره مه
په یزه - نهرده وان	قادر مه - قالدیره	بادی - جام	ق قاپ
—	قالدیرق - قالدیرقی *	تیا - تیاچه	قازان
پولهرهش	قهره پول	مسگر	قازانهی
مافور	قالی - خالی	چین - نۆم	قات
ککوت	ک که له بچه	دهسته جل	"
مه مک	م م	پاسه وان - پشکگر	قۆل - قولچی
ژور	ه هۆده - تۆده	دوده و	قازمه
ناوه ندی	و وهرته - تۆرته	بهرد	قابه - قایا
هاوده م	یاوهر	بهردیز	قایاچی
مه له - وانیه	یاغیش	سور کراره	قاورمه
قه دهغه	یاساغ - یاساق	دهرگه	قای - قاپو
سه ددره هم	یوزدره م	مز	قورقوشم - قورقوشن
سهر پیل	یوزباشی	سهرپوش - زارک	قه باغ - قه باق
رؤندان	پهغدان	سهرتو	قه بماغ - قه بماق

* قالدیرقی خوارده مه نی ره نگاوره نگی نایاب [قالدیر] مانای هه لکهره . [ر] دان

وشه‌ی دهست

لیره‌دا نه‌یزئی وشه‌ی دهست به لیکندراوی یا لگه‌ل رسته له دو سه‌د شوین بتر به‌کار
نه‌یزئی وه‌ک له خواره‌وه نشان نه‌درئ

دهست	راهی	دهست	راهی
دهست نه:	نه‌ندامیکه له له‌شی گیانه‌به‌ر	دهسکیش نه: دهست‌وانه	
دهست خوش	نافهرین بزی	دهست راکیش	
دهست قلب	پسند کردنی کاری باش	به‌دهست کیشانه‌وه	
دهست یخ برشت	شت به‌فیروندان	دهسبار نه: یارمه‌تی، یاریده	
دهست (خیر) نه‌ده‌ره‌وه		باروو بیتاک	
دهست قلب نه: کار ناشیرین		هه‌ل گرتنی بار به‌دو کس	
نال‌ه‌بار		دهست براو نه: دهست لڼ کراوه	
دهست ره‌نگین نه: کار ریک و جوان		فیل لڼ کراو	
دهسکرد جوان		خه‌له‌تاو	
دهست راست له نشان دهر		دهست شکاو نه: دهست هاژاو	
کاری یخ هه‌له		تڼ شکاو	
دهستی راست نه‌ک چه‌پ		نه‌کرد، سه‌کار	
یه‌که‌م کس له پیش و نیزیک		دهست لهرز نه: نه‌چونی دهست بو کار	
دهست نویژ نه: ناماده بون بو نویژ		دهست بلمرزه - بلمره‌ک	
دهست جوان نه: دهست ریک		دهست بلاو نه: خورلرده	
دهست لڼ وه‌شاوه		چاوتیر	
کاری دهستی باشه		به‌دل	
دهست نوس نویسی دهست		یخ پاشه‌کهوت	
		شت به‌فیروندان	

وشه‌ی دهست

دهست	رافه‌ی	دهست	رافه‌ی
دهست سوك :- دهستی قورس نیه		دهسگرد :- کاری دهست	
شت خیر دهره‌وه		دهست گردنه‌وه :- بهرام‌هر راوه‌ستان	
له کار گورج و تازا		وه‌لام دانه‌وه	
کار راپهرین		گردنه‌وه‌ی دهست	
دهست گران :- دهستی سوك نیه		تاماده بؤ جه‌نگه	
کاری له بهر ناچین		دهسگره دهست نه‌گرت	
شت خیر نه‌دهره‌وه		یارمته‌ی دهره	
به‌دردنگ دانه‌وه‌ی شت		پن هیل گر	
دهست بزؤ :- دهست تروك		دهسرازه :- له پارچه یان له بهت -	
به‌جوله		دروست نه‌کرتی	
دهست رانه‌وه‌ستاو		(بؤ بهسته‌وه‌ی مثال له پیشکه)	
دهسبازی :- یاری ، گمه کردن		دهست گرتن :- یاریده دهر	
دهست گرتنه‌وه :- دهستی شکاو هیل بهسته‌وه		گرتنی دهست	
کم گردنه‌وه‌ی شت		دهسمایه پاره و پول به‌دهسته‌وه	
راگرتنی دهست		دهسناس :- گهرانه‌وه‌ی شت بؤ خاوه‌نی	
دهست پان گردنه‌وه		نابینه‌وه‌ی دهست	
سر پؤش ، چارؤ‌گ		دهست بؤ دوازده به‌کار دی	
دهسسر			

وشه‌ی دهست

دهست	راهی	دهست	راهی
دهست کورت :-	کورته دهست	دهست پان کردهوه :-	داوای شت کردن
هه‌زار		ده‌رۆزه	کردن
نه‌بو		په‌نجه کردهوه	
دهست دریز :-	دریزه دهست	دهست له‌ل کردن :-	ناشت بونه‌وه
هه‌بو		پیک شاد بون	
به‌دهست‌لالت		دهست وه‌شان :-	لیدان
زال		خویش خستن زو به‌زو	
زۆردار		دهست‌وا	شت بو په‌کتر ماردن
دهست شاش :-	په‌نجه بلاو	دهست‌لالت :-	زۆرداری
دهست پاک :-	سهر راست	نازایی	
دز نیه		توانایی	
دهست پاکۆ		کار چونه‌سهر به‌ناسانی	
هه‌مین		دهست‌مۆ	مالی کراو
جینی بروابه		لن راهانو	
دهست پیس :-	دز	چاو تر-او	
دهست چه‌پهل		زیر دهست	
ناپه‌سند		دهست‌گۆ	گۆی دهستی ژن
ناهه‌مین		دهست‌ندا	دیار کردنی شت
دهست	رۆژه	دهست‌به‌ره :-	هه‌ل گریکه بو‌گوازت‌ه‌وه‌ی شت
تۆره‌ته		دهست‌به :-	نه‌کورته نه‌دریز
دهستی تۆیه			

وشه‌ی دهست

دهست	راهی	دهست	راهی
دهسته ستور :-	دهست نسیور	دهست شۆر :-	دهست نشوا
به‌هیز		له‌گن	
زۆردار		دهست نیشان :-	به‌ده‌سگیران
دهسته‌سز :-	ده‌سار	دانراوه	
دهست راگرتن :-	راوه‌ستان له‌کار	دیار کراو	
نه‌جولانه‌وه‌ی دهست		دهست وین :-	دهست و لاق
دهست نخۆ :-	خه‌له‌تاو	کارکه‌ر ، نوکه‌ر	
قیل لڼ کراو		هانا‌دەر	
توش کراو		دهسک	جن دهست
دهست به‌ردان :-	دهست راگرتن له‌کار	دهسکه‌وت :-	پیدا کردن
بلاوه کردن له‌کار		چه‌نگه‌که‌وت	
دهست له‌شت به‌ردان		دهست‌شۆزی :-	چاو به‌ره‌زیری
واز لڼ هیتان		خۆ به‌دهسته‌وه‌دان	
دهست داگرتن :-	دهست پز کردن	دهست بۆ خواره‌وه	
دهست هیتانه‌خوار		دهسکه‌لا	(آله)
دهست قوچاو :-	په‌نجه‌داخراو	دهسکه	جیی‌کار
چروک		کارکه	
ده‌به‌نداز :-	گم یا زۆر به‌خشین	دهسک دهسک :-	پن (وفاء)
دهستور	(قانون) - بناغی قانون	هر دم نه‌گۆرئ	
دهستار :-	ناشی دهست	قامت قامت	
دهستاو	چۆنیه‌تی خواره‌دمه‌نی	دهسگیز	دهست خوار

وشه‌ی دهست

دهست	رافه‌ی	دهست	رافه‌ی
ده‌سگیر :-	گچان به‌دهست	دهست بردن :-	په‌لاماردان
ده‌سگیراو :-	کار راوه‌ستاو	دهست دریز کردن	
	دهست به‌ستراو	دهست به‌جی :-	هر بُشنا
	پزکار	لن رانه‌وه‌ستان	
ده‌سزؤ :-	کار بؤ چونه‌سهر	دهست کوؤ :-	کوؤزراوی دهست
	هه‌بو	دهست له‌دهست :-	دهست به‌دهست کهوتن
	به‌دهست‌لالت	دهست له‌دهستان :-	به‌رامبر کردن
	دهست نهدان :-	دهست به‌سهر :-	دور خراوه
	نایب ، ناله‌بار		له‌زیرچاوه‌دیری
	دهست نهدانه‌دهست	دهست به‌سهر داگرتن :-	زهوت کردن
	دهست سارد :-	ناگادار یون	
	له‌کار کردن سبت و خاو	پاریزتن	
	نهدای دهستی سارد	دهست به‌ناو :-	دهست نغز
	دهست خاو :-	کاری ناچار	
	کار له‌به‌ر نه‌چو	سهر پیشاو	
	دهست همل کردن :-	دهست پیوه‌نان :-	پال پیوه‌نان
	خو گورج کردن	به‌زی کردن	
	خو ناماده کردن	له‌کول خو کرده‌وه	
	دهست لن همل کردن :-	گرتی شت	
	واژ لن هینان	دهست به‌دهست :-	له‌دهستیک بؤ دهستی‌کتر
	دهست لبدان :-	دهست به‌کار :-	چوست و خیرا
	که‌وته سهر کار	کار دار	
	دهست پیکه‌وتن	دهست لن بونه‌وه :-	واژ لن هینان
	دهست به‌کار :-	دهست لن کراوه	
	چوست و خیرا		

وشه‌ی دهست

دهست	راهی	دهست	راهی
دهست پیوه‌گرتن: خط بین راگرتن		دهست و بود: پهله گردن	
بشت بین قایم کردن		لین راه‌وه‌ستان	
سر دهست: سر قول		دهست دپیوی: جه‌نگ فروشتن	
همل بواره		په‌لاماردان، هیرش بردن	
دیار بو		له سنور دهرچون	
سروکی دوازده کس		تخون بون	
زیر دهست: زیر جه‌نگ		دهست چین: مروف چاندوی	
دهست به‌سر		دهست نه‌پاریز: گویی نه‌دان	
تن شکاو		به‌د کردن	
بین دهست: دهستی نیه		نیشانه شکین	
کار نه‌چوه سر		له دهست هه‌لاتن: له دهست راگردن	
بین کس، بین هیز		له توانادا	
کم دهست: بین کس، کم کس		به‌سته‌ویه: وا خهریکه	
زور دهست: کس و خرم زور		به‌تعاپه	
به‌دهسته‌لات		گرتوبته دهست	
به دهسته: به‌هیزه		له دهستی دئ: نه‌توانی	
نازابه		پیتی نه‌کری	

جوتنه وشه

زور وشه هه به له گڼل وشه به کي تر به جوتنه به کار نه هيزين له کاتي دواندن و دمه نه ته
و تيز و گالنه و به لار و گمف و دوپاني

نمو جوتنه وشانمش :—

- ۱— هه نديکي به کم و دووهی بهک مانا نه به خشن وهک نيش و کار
- ۲— واش نهين به کمي کورديه به لام دووهی عهرييه وهک نازا و (رشيد)
- ۳— هه نديک له وانمش به کم وشه عهرييه دووهيشی کورديه وهک روح و گيان .
- ۴— هر وه هاش وا نهين به کم وشه يا دووهی هيج مانا نه به خشن بۇ زانين وا
له خواره وه به زنجيره که ميک لهو جوتنه وشانه نه نوسين

نيش و کار ، ناخ و داخ ، تال و گوز ، تال و بۆل

ب بار و بو ، بنج و بناوان ، با و بۇ ، بهر و بوختان ، بۇن و برينگه ، بهرد
و بناغه ، بهر و پشت ، بهزن و بالا ، بهر و باوهر ، بيز و قيز ، بهر و بۇ .

ت توند و بوند ، تيز و توند ، تاق و توق ، تهمپ و توقز ، تمل و وشک ، تر
و زز ، تهم و مز ، تهمه و رهه ، تاق و هوز ، توره و تهنگاو ، تام و بۇ
تير و بۇر ، ترس و لهرز ، تهر و بۇر ، تاک و توك ، تيز و فير ، نفت و تال
تېک و پیک

پ بۇر و پوچ ، پين و پل ، پر و پيلاو ، پچک و پال ، بۇر و پوشاو ، پان و پۇز
پان و بهرين ، پارچه و پوچه ، پيس و گلاو ، پينه و پەزۇ ، پيچ و پهنا ،
پهل و بال ، پاره و پول ، پاک و پيس ، پير و پيغتان ، پهل و پل ، پوش
و بهلاش . پرته و بۆله پير و خرۇ

جوتە وشە

ج جل و بەرگ ، جل و جلۆكە ، جەرگە و مەناو ، جن و شوین ، جەم و دەم
جېق و فېق ، جەرت و فەرت

خ خاۋ و خېلچەك ، خاۋ و خېزان ، خەش (غەش) و خۇل خېر و بېر ، خوار
و خېچ ، خەم و خەفەت ، خەو و خۇراك ، خاك ، خۇل ، خەزم و خۇیش
خەز و خۇ ، خەز و پۇز

چ چەز و چاۋ ، چەق و پەق ، چۆل و چیا ، چۆل و مۆل ، چوست و چالاک
چەم و چەقەل ، چەپ و چۆپ ، چاۋ و ئاۋرو (ئاۋرو) چەقە و رەقە

دەم و زار ، داۋ و دەرمەن ، دار و بار ، دەرگە و بان ، دى و دىھات ،
درو و دەلمە ، دل و زار ، دىو و درىچ ، دل و گىان ، دىزى و دىزى ،
دەنگە و رەنگە ، دل و دەرون ، دەر و دراۋىن ، دەرد و بەلا ، دەم و پەل

ر رېك و پېك ، روت و قوت ، (روح) و گىان ، رەزىل و رىسوا ، رەش و روت
رەگە و رېشە ، رى و بان ، رەنگە و رو ، رەش و برش ، رىس و گورىس
راست و رەۋان ، رەق و تەق ، رەق و وشك ، رى و شوین ، رەۋىشت و
خو ، رى و جن ، رەگە و پېك

زەبەر و زەنگەك ، زۇر و بۇر ، زاۋ و زى ، زار و سك (زەك) .

زەمەر و زەنگەك ، ژن و مال ، ژىر و زەبەر ، ژن و ژان

س سوك و چىروك ، سەر و مال ، سەر و پا (پىن) ، سەر و بېر ، سەر و شوین
سەر و سۇلاخ ، سەر و گۇڭلاك ، (سز) و تىز ، (سېر) و ئىرام ، سەر و
پۇتاك ، سەر و سەكوت

جوتہ وشہ

ش شبت و شور ، (شمر) و شور ، شز و دز ، شین و شایی ، شیر و رنبوی ،
شا و سہان ، شیر و شہ پال ، شل و شوق ، شمرم و (جیہ) ، شبت و
شہیدا ، شان و بیل ، شاخ و کیو

ف فر و فیل ، فیل و فرہج ، فاک و فیک ، فیت و فاک ، فرت و فیل

ق قیرہ و یزہ ، قعد و بالا ، قاج و قول

ک کت و پرکت و مت ، کس و کال ، کار و بال ، کون و کڑال ، کا
و کورت ، کت و کوڑ ، کعد و لعد ، کچہ و پوچہ ، کچ و کال ، کلبل
و کللم ، کوچ و کلجار ، کعد و کوسہ ، کیو و کدو ، کوچک و کلمک
کم و کوڑ ، کم و کورت ، کیشہ و یشہ

گ گورج و گول ، گمہ و گالہ ، گا و گول ، گرم و گوڑ ، گفت و لغت ،
گفت و گور گند و گور کیا و گول ، گیز و ویز گیل و ویزل ، گاز و
نیاز ، گیر و گرفت

ل لاف و گزاف ، لق و ہر لا و نکہ ، لغز و لاواز ، لاق و لغمر ، لے
و یشہ ، لیو و لیج ، لق و پوپ ، لیو و لیل ، لبک و یشک .

م مثال و پال ، مشق و مز ، مال و زن ، معرک و زین ، مار و مور

ن ناز و نیاز ، ناز و گاز ، نالہ و فیضان ، نان و خوان

و وشک و برینگک ، ورد و درشت ،

ہ ہوش و کوش ، ہیج و پوج ، ہات و بات ، ہندیو و تال ، ہار و بہنیل

ہمہچی و ہرجی ، ہمت و خوست ، ہات و ہاوار ، ہڑہ و ہڑہ

دو باره‌ی وشه

هه‌ندێ وشه هه‌په دو باره نه‌کریته‌وه یو دوبات کردنه‌وه نه‌و وشانه‌ش که‌م
یت و که‌م که‌رت نه‌بن وه‌ک :- نا ئا زو وهره . بژ بژ خه‌ریکه . ئاک ئاک دین
بژ بژ بو جن جن کرا چوژ چوژ دئ . خژ خر نه‌بن . دهم دهم نه‌خوا
رئ رئ یوو زو زو نه‌روا سوژ سوژ نه‌دا شش شش نایته‌وه
فر فر بخۆوه . قوم قوم فرکه . که‌م که‌م نه‌نوسن گوژ گوژ فرمیک نه‌بارینی
لعت لعت کراوه مۆز مۆز تهماشای نه‌کات نم نم نه‌باری وس وس نایی
هه‌ی هه‌ی چۆن واته‌کی

ههر بهم جۆره نه‌کوئری :- بوله بۆل مه‌که . ته‌په ته‌پ دئ یرنه یرت نه‌کا .
به‌جۆره جرنایی خوته خوت مه‌که‌ن چه‌قه چه‌ق به‌س نیه . ده‌نگه ده‌نگه
نهما . رینگه رینگه ززه زز نه‌کا سیره سیر دئ . شیزه شیز مه‌که‌ن .
فینه فینه به‌سه قره قره ئاکه‌ی نه‌که‌ن . فینگه فینگه مه‌که کرته کرت
دئ لوره لور نه‌کا مژه مژ ناخۆشه نه‌زه نه‌زه مه‌که ورته ورت نهما .
هاته هات به‌سه

ناوی دهنگه کار.

ناوی چشته دهنگه کانی کوردی که رو ته دات له نادمیزاد و گیان له بهرانی تر و بی گیانه کان وا له ژیره وه به زنجیره ته یان نوسین

ب	بازه	باغه	بوله	بلغه
ت	تهغه	تریفه	تکه	
پ	پژمه	پرته	پالنه	
ج	جوکه	جیزه	جریوه	جیکه • جره
ح	حله	حهپه	حیت	حیلکه
خ	خشب • خرنه	خره • خرچه • خیزه • خشه • خریه • خوره • خرمه • خزوه		
چ	چرکه	چریه	چریکه	چمه
ر	رینگه	ریژنه		
	زهزه • زورینگه • زژه	زیره	زومه • زیکه • زیقه	
س	سیزه	سیخه	سزه	
ش	شنه • شوژه • شریقه	شیزه • شمه • شلقه • شله • شپه		
غ	غزه	غازه		
ف	فره	فرقه	فیشه	فینگه • فیکه • فیکه • فیت • فله • فنه
ق	قیزه	قره • قۆزه • قیزه	قاب • قله • قول • قرنه • قومه • قلجه	
ڤ	ڤینگه			
ک	کزه	کرمه	کرته	کوزه • کوته • کیفه • کشه
گه	گوه	کیفه • کفه • گاره • گنه • گیزه • گوزه • گزه • گرمه • گله		
ل	لشمه	لره	لاکه	لنه • لوره • لوته
م	مشه	میاوه	ملجه	مینکه • مه • مزه
ن	نزه	نوزه	نکه	نلکه
ه	هازه	هازه	ههنگه	

زمانه‌کان سەر زهوی

وهك زانراوه له سەر زهوی زهویدا له چوار هزار زمانی سەر به‌خۆ پتر هه‌به ، هیچ زمانیک نیه که به‌ته‌واوه‌تی رون ووشه و زانراوه‌ی ییگانه‌ی تی نه‌که‌وت یی ، پله‌ی نه‌و تیکه‌لاویش وهك بهك نیه به‌گه‌یره‌ی روداو و هه‌ل که‌وتی ولاته‌کان نه‌گه‌زیت به‌سپه‌ره‌کانی زمان زانی جهانی پاش ورد یونه‌وه‌یه‌کی قوول نواییوانه‌ چاره‌م‌سهری نه‌گه‌ره‌ی نه‌و به‌سه‌ گران و ئالۆزه‌ بکه‌ن و له نه‌زادی نه‌ته‌وه‌کان و له‌قه‌کانیان بکه‌ن لیره‌دا ئیمه‌ هه‌ر به‌سی نه‌ته‌وه‌کانی ئاوروی - هیندی نه‌که‌ین چونکه‌ نه‌وانه‌ پیه‌ه‌ندیان به‌ره‌گه‌زه‌ی تاریه‌وه‌ هه‌یه که نه‌ته‌وه‌ی کوردیش ئاریه‌

نه‌ته‌وه‌کانی ئاوروی - هیندی

نه‌ته‌وه‌کانی ئاوروی - هیندی بریتین له‌ زۆریه‌ی دانیشه‌وانی ئاوریا و به‌ شیکیش له‌ ئاسیان نه‌وانه‌ی که له‌ ئاوروپان و زمانیان لیک نیه‌یکه‌ به‌م جۆره‌یه‌

۱ - روس ، پوله‌نده ، بولگاریا ، چیک ، سلوفاک یوگوسلافا

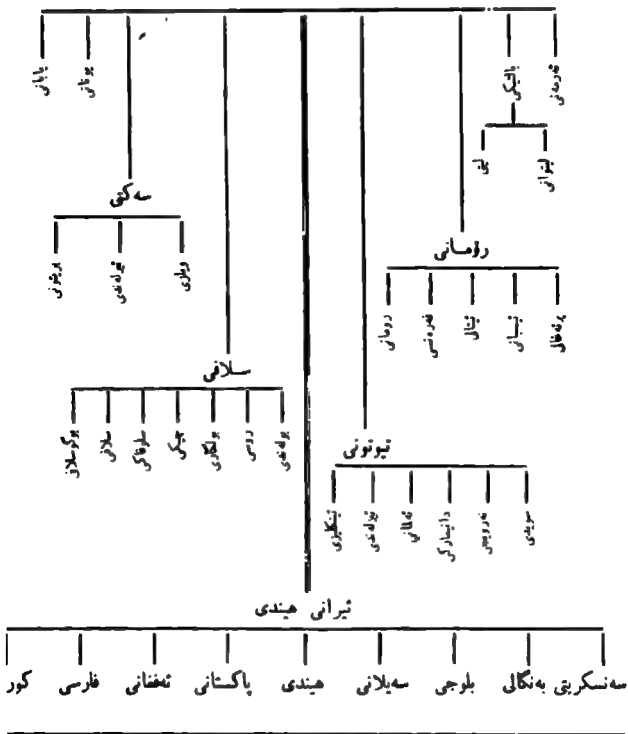
۲ - سوید ، نروویج دانیمارک ئەلمانیا ئینگلتیره ، ئیژلنده

۳ - پرتگال ، ئیسپانیا ، ئیتالیا ، فراهنه ، رومانیا

نه‌وانه‌ی له‌ ئاسیا دانیشه‌وتن که بیان نه‌گه‌ترێ ئیرانی - هیندی وهك سه‌نکریت ، به‌نگال بلوچ ، به‌یلان ، هیند ، پاکستان ، ئه‌فغان ، فارس ، کورد نیه‌یکتریی زمان بۆ کوردی زمانی فارسیه‌

نہ تہ وہ گانی ٹاور وپی ہندی

ناریہ گان

ژماره ههتا ده

بۇ پاكانه كردن كه زمانهكانى ئاورويى ھىندى لىك نيزىكىن باشتىنى مانەند ئەو ھە
كه ژمارهكانىان لە پەكەو ھەتا دە بنوسىن ، بىن گومان زۆر باش دەرئەكەوى
كه چەند ژمارەپەك وەك پەكن يان لىك نيزىكىن

نەئەو ەكان	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
كوردى	پەك	دو	سەن	چوار	پىنج	شەش	هەوت	هەشت	نۆ	دە
فارسی	»	»	سە	چەهار	پەنج	شیش	هەفت	»	»	»
پاكستانى	پەك	»	تەن	چار	»	چى	سات	ئەت	تۆ	»
ھىندى	ئەك	دوئ	»	»	پانچ	»	»	ئەت	»	دەس
ئىنگىلىزى	وان	تو	ئەرى	فۆز	فایف	سېكس	سېفەن	ئەیت	ناين	تەن
ئەلمانى	يانىس	ترقاي	دزاي	فیز	فۆلف	زىكس	زىن	ئاخت	تۆین	تەزىن
ئەروەسى	ئان	دوئ	تروا	كانتر	سانك	سېز	سېت	وېت	تۆف	دېز
ئىتالى	تۆنو	»	ئەرى	كوانرۇ	چىنكۆئ	سى	ستى	ئوتو	تۆفى	دېشى
ئىسپانى	»	دۆس	ترىس	كوانرۇ	سېكۆ	سېس	سېن	ئوچو	تۆفنى	دېس
روسى	ئادىن	دقا	ئەرى	چىرا	پات	شېت	سېم	فوسم	دېفت	دېنت
يېڭى	بەدن	»	ئەشى	شەزۆئ	پىت	»	سەدوم	ئۆسم	دەفەت	دەسېت
ئەنگارى	ئېدەن	»	ئەرى	چىترى	»	»	سېدەم	ئۆسەم	دېفەت	دېنەت
ئەنگۇسلافى	بەدن	»	»	»	»	»	»	»	»	»
لوىنى	»	»	ئەشى	»	پىنج	شەش	شېم	ئۆشم	چىفېنج	چىنج
رەمەنى	مېك	پەرگۆك	پەرىك	چورس	ھېك	فېتس	يوت	ئوت	ئەن	داس

وشه‌گانی ئینگلیزی و کوردی .

هه‌ندئ وشه‌ی ئینگلیزی و کوردی هه‌یه وه‌ک یه‌کن یا زۆر لیک نیه‌یکن هه‌ر وه‌هه‌تر
 فهره‌سی و چیک و ئیتالی و روسی و ئەلمانی و زۆر نه‌ته‌وه‌گانی تری ئاری . به‌و جهۆره
 وای له‌ خواره‌وه‌ نیشان نه‌درێن

ئینگلیزی	کوردی	ئینگلیزی	کوردی	ئینگلیزی	کوردی
ئینگ	هیک - هیلکه	دۆنه‌ر	دۆنه - کچ	لیب	لیو - له‌ب
ئه‌وئ	ئه‌وئ	درۆپ	درۆبه	لینگ	لینگ
ئەسپین	ئەسپیندار	دۆر	ده‌رگه	لامپ	لامپا
به‌ی	به‌به	ستار	ئەسپیره - ستار	لای‌لای	لابلائی
باد		سینگ	سینگ	لیت	لی
بەزار	بازار	شینم	شەرم	مۆذەر	دایک - ماده
بارک	به‌رگه	فیری	به‌ری	مۆنث	مانگه
به‌ند	به‌ند	فیمیلی	فامیلیا - خیزان	نیم	ناو - نام
برۆذەر	برا - براده‌ر	فهری	فره	ناین	نو
	برۆ	کات	کت - کتک	نیو	نو - نوئ
نو	دو	کۆرتۆ	قورنه	نو - نوت	نا - نه
پیه‌ر		گیم	گه‌مه	هه‌راس	هه‌راسان
پارت	پارچه	کارفان	کارفان	هه‌نی	هه‌نگوین
چه‌کەل	چه‌قه‌ل	گۆل	هۆل	ومین	من
چین	چه‌نه		ورک	ورک	ئەرك - کار

• وشه‌گانی ئینگلیزی و کوردی زۆربه‌ی له‌ فهره‌هنگۆک و مرگه‌یوان که له‌ لایه‌ن
 شاکر قتاح نوسراوه

چیک	کوردی	چیک	کوردی	چیک	کوردی
ژنا	ژن	شیست	شمش	دفا	دفا
بهراڼ	بهراڼ	ده سیت		چه کهل	چه قهل
ماسو	ماسولکه - گمشت				

ئیتالی	کوردی	ئیتالی	کوردی	ئیتالی	کوردی
کی	کین	دوئ		تورس	هیرس . ورج
پیدی	پین	توفی	تو	جا کالو	چه قهل

فهره نسی	کوردی	فهره نسی	کوردی	فهره نسی	کوردی
کارفان	کارفان	دانت	دان - ددان	دوئ	
پید	پین	نستیر	نستیره	توف	تو
ژه نو	نهنو نو	توی	ناو	دیز	
پاساری	پاساری	چه کهل	چه قهل	سه نت	سه د

روسی	کوردی	روسی	کوردی	روسی	کوردی
تی	نو	ژنا	ژن	دیت	
دفا		زنا	زانین	برات	برا
پیات	پینج	شیست	شمش	ئینزبر	هه نجیر
بهراڼینا	بهراڼ				

ئەلمانی	کوردی	ئەلمانی	کوردی	ئەلمانی	کوردی
کورتنز	کورت	نایزن	ناسن	توین	تو
لایشه	لاشه	دو	تو - ته	موند	مانگک

لټی وشه کانی هله و راست

لاپره	دیر	هله	راست	لاپره	دیر	هله	راست
۳	۱۶	نیی	نیی	۲۷	۱۳	نه که ټه	نه که ټه
۵	۲۶	فارس	فارسی	۴۶	۸	نه گویت	نه گویت
۹	۲۱	حن	حن	۴۷	۳	باس لئ کر	باس لئ کراو
۱۰	۱۰	شپوه	شپوه	۴۸	۱۵	رشمال	ره شمال
۲۱	۹	که ټش	که ویش	۶۱	۵	شمال	شمال
	۱۵	هه نووه	هاتووه		۱۵	مه لداری	مالداری
۲۳	۷	پټه کان	پټه کانی	۶۹	۱۳	ناره زووه به	ناره زووه
۲۵	۲۳	که مه	که من	۷۲	۹	له کوریدا	له کوریدا
۲۷	۵	له له	له	۷۶	۱۰	هانا	هه تا
	۹	خالهش	خاله کش	۸۱	۹	که یه ند	که یاند
	۹	نه که ټه	نه که ټه	۹۰	۴	ناررنگت	نارره نگت

سو پاس

زور سو پاسی خاوه نی چاپکه ی شمال و (مرتب)

عمانوئیل میسو سندی و کریکاره کانی تر نه که یښ

برامهر چاپمه نی و کار پاک و جوانیان